

FRIES MUSEUM

JAARVERSLAG 2009

Fries Museum
LEEWARDEN

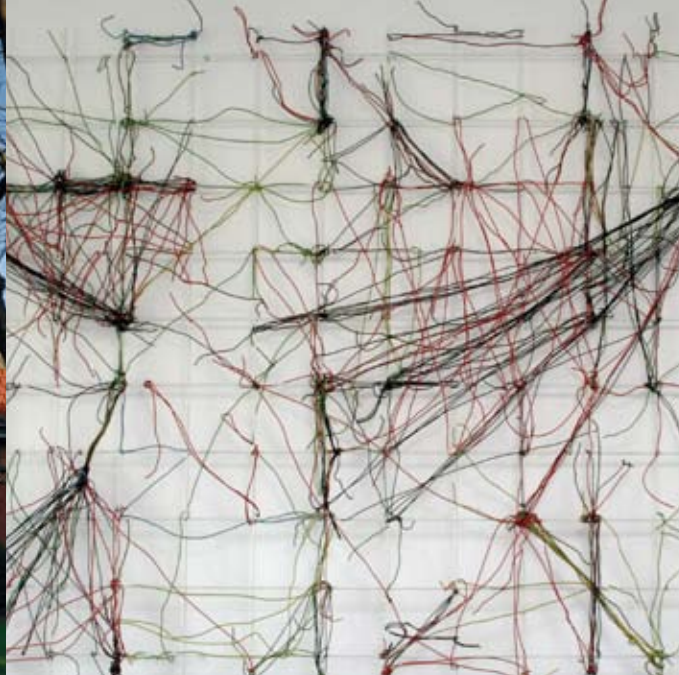
VERZETS
MUSEUM

JAARVERSLAG 2009

Stichting Fries Museum

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7
Nieuw Fries Museum	8
Presentaties	10
W.C. de Groot	14
Samenwerking	18
Publiek	20
Educatie en Informatie	23
Publiciteit	26
Collectie	29
Personeel en Organisatie	34
Bijlagen	37
Colofon	49

VOORWOORD

Dat geschiedenis leeft, laten de foto's in het jaarverslag van 2009 zien. Tal van mensen hebben deelgenomen aan de activiteiten en programma's van het museum. En tal van mensen hebben geparticipeerd in de totstandkoming van een project. De quilt-expositie is opgezet in nauwe samenspraak met quiltorganisaties. Er was een speciaal quiltcafé waar mensen konden quilten en elkaar ontmoeten. De tentoonstelling over de Leeuwarder architect W.C. de Groot is opgezet vanuit de gebruikers van zijn gebouwen. Daarnaast waren er activiteiten zoals fietstochten, bewonersdagen en een interactieve website. Inwoners van Leeuwarden konden helpen om het GROOT Leeuwarder Monument te metselen. En het Verzetsmuseum Friesland exposeert buiten de muren. In de voormalige gevangenis, de Blokhuispoort, is een presentatie gemaakt over de bevrijding van gevangenen daar door het verzet in 1944. Dat is samen gedaan met de kunstenaars in de Blokhuispoort. Met deze juist meer vanuit het publiek opgezette projecten geeft het Fries Museum al een schot voor de boeg voor het nieuwe museum. Dat museum is niet alleen ons museum, maar vooral uw museum.

Aan dat nieuwe museum wordt druk gebouwd. In 2009 is de bouw van het project Nieuw Zaailand gestart. In 2010 wordt begonnen met de bouw van het museum zelf. Terwijl er wordt gebouwd, is het museum zelf gestart met de voorbereidingen van het programma in het museum. Daarvoor moet veel worden uitgezocht en onderzocht, ook wat betreft de collectie. Dat doet het museum zelf, maar ook veelvuldig in projecten in samenwerking met andere organisaties in en buiten Friesland.

In de Kanselarij is een nieuw programma gemaakt over Friese geschiedenis, kunst en zilver. Het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Friesland in het Verzetsmuseum is uitgebreid. Bij de nieuwe programma's hebben we een doortimmerd educatief aanbod opgezet. Daarnaast is er ruimte voor actualiteit, zoals de gouden Vikingring die het museum heeft kunnen verwerven. Ook hebben we het verhaal gepresenteerd achter een ontbrekend onderdeel van de mantelspeld van Wijnaldum. Kortom, iedereen die iets wil weten of zien van de Friese kunst en cultuur kan ook in de bouwperiode in het museum terecht.

Saskia Bak, algemeen directeur Fries Museum
Roel Woering, zakelijk directeur Fries Museum

NIEUW FRIES MUSEUM

In de omgeving van het Zaailand klonk vanaf 3 december 2009 het ritmische en onontkoombare geluid van heipalen die de grond in werden gedreven. De officiële paal voor de nieuwbouw van Nieuw Zaailand werd geslagen. Aan wethouder Gerrit Krol de bijzondere eer om in de heimachine te klimmen. Onder het toezicht van genodigden en belangstellenden liet hij het heiblok neerdreunen op de speciale blauwe paal. Uiteraard onder professionele begeleiding van Bouwcombinatie Leeuwarden Centrum. In totaal gaan er ongeveer 750 heipalen de grond in. Straks zal de gloednieuwe parkeergarage Zaailand daarop rusten. Ook bieden de palen de fundering voor het nieuwe Fries Museum en nieuwe woningen en winkels langs het Ruiterskwartier.

Hiermee is het fundament gelegd van de gedaanteverandering van het stadsplein Zaailand met het nieuw Fries Museum als beeldbepalend gebouw. In 2010 start de feitelijke bouw van het

Fries Museum. In april 2009 zijn de bouwvoorbereidingen van start gegaan en is het startsein gegeven van de bouw van het totale project Nieuw Zaailand. Een grote tegenvaller was de ontdekking van asbest in het projectonderdeel parkeergarage. Dit betekende een vertraging voor de start van de bouw van het Fries Museum.

Met de bouw van het Fries Museum start ook de bouw van twee extra filmzalen ten behoeve van het Centrum voor Film Friesland. In 2009 heeft de gemeenteraad van Leeuwarden hiermee ingestemd. Dat is een belangrijke beslissing geweest. Met de intrek van het Filmhuis wordt het gebouw hierdoor ook 's avonds intensief gebruikt en wordt het een culturele ontmoetingsplaats. De archiefcollectie van CFF kan worden gekoppeld aan presentaties over de Friese geschiedenis. Samen met het Filmhuis kan actief worden geprogrammeerd

op het grensvlak tussen kunst, film en media; een gebied dat steeds interessanter wordt.

Achter de schermen is het Fries Museum in 2009 begonnen met de voorbereidingen voor de inrichting van het nieuwe gebouw en met de verhuizing en alles wat daarmee samenhangt. De verhuizing is complex. Alvorens daadwerkelijk te kunnen verhuizen moet de hele collectie worden nagelopen op conditie, eigendom en bepalingen en is nader onderzoek nodig naar sommige collectie-onderdelen. Ook dat proces is gestart.

Om bezoekers al mee te kunnen nemen in het nieuwe museum, ontwierp het Fries Museum in 2009 in samenwerking met Bonnema architecten een virtuele tour. Via de animatiefilm loopt u over het plein naar het nieuw Fries Museum, bestijgt u de trappen en krijgt u een mooie indruk van de perfecte museumzalen en het prachtige uitzicht vanaf verschillende verdiepingen over het Zaailand. Mogelijke ideeën van tentoonstellingen, zoals een opstelling van de Hindelooper kamers en een grote expositie van het werk van Lourens Alma Tadema, zijn in de tour verwerkt. Kijk op www.friesmuseum.nl voor de virtuele tour.

PRESENTATIES

Drie bijzondere hoofdtentoonstellingen stonden centraal in 2009. *Quilts - Kunst met een Q* liep tot en met maart en was met in totaal 43.000 bezoekers de best bezochte tentoonstelling in de historie van het Fries Museum. De expositie *Elfstedentocht in Oorlogstijd* werd gepresenteerd in het kader van het 100-jarig jubileum van de Vereniging Friesche Elfsteden. *Soms is geluk heel gewoon* stond in het teken van de architectuur van de Friese architect W.C. de Groot. Vanwege het speciale karakter van dit project meer hierover in een apart hoofdstuk. Na de zomer maakte de Kanselarij een complete make-over door. Het museum presenteerde daar *Verhalen van Friesland*, vier nieuwe vaste presentaties, die een beeld geven van de rijke Friese geschiedenis, kunst en cultuur. Nog tot eind september kon het publiek de opstellingen in de Eysingahuisvleugel bekijken. Met het oog op de voorbereidingen voor de nieuwbouw was de vleugel daarna niet meer toegankelijk voor bezoekers.

NIEUWE OPSTELLINGEN KANSELARIJ: VERHALEN VAN FRIESLAND

In de hoofdtentoonstelling *Grutte Pier en andere opmerkelijke verhalen uit de Friese geschiedenis* krijgt de bezoeker een verrassende en opzienbarende kijk op bekende en onbekende Friese verhalen en op bijzondere objecten uit de collectie. De expositie zoomt in op ongewone mensen, merkwaardige gewoontes en bijzondere gebeurtenissen uit andere tijden. Wat heeft een middeleeuwse grafsteen te maken met het eigentijdse fierljeppen? Wat maakt Grutte Pier met zijn enorme zwaard tot de vrijheidsheld van Friesland? Waarom werden de schedels die in de Friese terpen gevonden zijn, zo nauwkeurig opgemeten? De verhalen worden verteld aan de hand van miniatuur mannen en vrouwen. Zij leiden het publiek onder meer langs Mata Hari, Grutte Pier en de Friese

stadhouders en brengen bezoekers op andere gedachten. Na het Rijksmuseum heeft het Fries Museum de belangrijkste zilvercollectie van Nederland. In *Zilver!* wordt het allermooiste Fries zilver gepresenteerd. Een keuze uit de ruim 2.000 voorwerpen van de zilvercollectie. Verhalen over rijkdom, macht, liefde en verdriet staan centraal. De expositie *Windows. Vensters op de collectie moderne en hedendaagse kunst* gaat over het kijken naar kunst. Conservator

Rudy Hodel maakte een selectie uit de collectie. Alle werken in de expositie gaan op de een of andere manier over het kijken naar de wereld. Leuk voor de liefhebber, maar ook voor kinderen dankzij het crossmediale kijkeiland. Het Verzetsmuseum Friesland vertelt het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Friesland. De vaste presentatie is uitgebreid met *Oorlog in Beweging*, een expositie over de invloed van de speelfilm op de beeldvorming van de oorlog.

Natuurlijk met een kleine bioscoop waar bezoekers zelf een keuze kunnen maken uit verschillende films en documentaires over de oorlogsjaren. In de presentatie *In het teken van* staat elke maand een speciale dag centraal.

ELFSTEDENTOCHT IN OORLOGSTIJD

Op 2 januari 1909 werd de eerste officiële Elfstedentocht verreden. Op 15 januari van datzelfde jaar werd ook de Vereniging 'De Friesche Elf Steden' opgericht. De tentoonstelling *Elfstedentocht in Oorlogstijd*, die te zien was van 20 januari tot en met 7 juni, vertelt het specifieke verhaal van de Elfstedentochten in de context van de Tweede Wereldoorlog. Centraal thema in de presentatie was de invloed van de Tweede Wereldoorlog en de bezetter op het verloop en de organisatie van de twee Elfstedentochten die in 1941 en 1942 verreden zijn. Aan de hand van filmbeelden, foto's, krantenartikelen, archiefmateriaal en Elfstedentocht-relikwieën kreeg de bezoeker vanuit het perspectief van de oorlog bijzondere wetenswaardigheden en

ins en outs over de oorlogstochten. Zo bezochten Duitse autoriteiten de tocht van 1941 en waren onder de indruk van de kracht en het doorzettingsvermogen van de schaatser. Tijdens de Elfstedentocht van 1942 was de schaarste van de oorlog duidelijk voelbaar. In ruil voor een bed moest de schaatser voedselbonnen en/of eten meebrengen naar het logeeraadres. Bij de expositie organiseerde het museum een bijzondere activiteitendag op zondag 1 februari met gratis beerenburg, lezingen en een optreden van 'Het Koor' uit Zwolle met het speciale Elfstedentochtlid.

QUILTS - KUNST MET EEN Q

De tentoonstelling *Quilts - Kunst met een Q* die tot en met 29 maart liep, was een megasucces. Tijdens de expositie voerde het Fries Museum een publieksonderzoek uit. Vooral vrouwen (ruim 90%) bezochten de expositie. Bijna 68% daarvan was tussen de 51 en 70 jaar oud. Ongeveer een kwart van de bezoekers was Fries. De overige drie kwart kwam uit heel Nederland met een nadruk op de provincies Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. De dames kwamen meestal met z'n tweeën en brachten gemiddeld meer dan twee uur door in het museum. Sommige bezoekers kwamen zelfs twee of drie

keer terug. Ze konden geen genoeg krijgen van de quilts. De waardering voor de tentoonstelling was hoog. De expositie werd gewaardeerd met een acht. Ook kon men rapportcijfers geven voor verschillende onderdelen. Vooral de tentoongestelde objecten, de vormgeving van de expositie en van de communicatiemiddelen werden hoog gewaardeerd met een acht. Bijna 90% van de bezoekers heeft de tentoonstelling aanbevolen bij familie of vrienden. Daarmee was de beste promotie de mond-tot-mondreclame. Geënuquëerden gaven aan tijdens hun bezoek aan Leeuwarden gemiddeld € 25,- uit te geven.

VLIEGERFOTO'S FRYSLÂN

Atelier Fryslân, onafhankelijke werkplaats voor ruimtelijke kwaliteit en initiatiefnemer van het project *Vliegerfoto's Fryslân*, spoorde mensen in Friesland aan plekken te benoemen die ze ofwel geweldig vonden of juist storend vonden. Op de website konden mensen hun verhalen hierover kwijt. Beeldend kunstenaar Gerco de Ruijter (Vianen, 1961) fotografeerde vervolgens een aantal van deze plekken op een bijzondere manier, namelijk vanuit de lucht. Daarvoor bevestigde hij een camera aan een vlieger. Dit leverde twaalf hele bijzondere foto's op, die samen met de verhalen van de 'gebruikers' van 26 september tot en met 8 november in het Fries Museum te zien en te lezen waren. Bij de opening door Hans Konst, gedeputeerde van de provincie Fryslân, kreeg de inzender van het mooiste verhaal, Joost Aulbers, een afdruk van de foto van zijn 'uitgesproken plek' uit handen van Gerco de Ruijter.

LAATSTE BURO LEEUWARDEN: YVES COUSSEMENT

In september 2009 sloot Buro Leeuwarden de deuren na een 10-jarig bestaan. In 1998 zag Buro Leeuwarden onder de toenmalige directeur Wim van Krimpen het levenslicht: een expositieruimte voor hedendaagse (inter)nationale kunst in Noord-Nederland verbonden aan het Fries Museum.

Toos Arends, conservator hedendaagse kunst, was verantwoordelijk voor de programmering. Uitgangspunt was om de ontwikkelingen in de hedendaagse beeldende kunst te presenteren en aan de orde te stellen. Buro Leeuwarden nodigde veelbelovende kunstenaars uit hun meest recente werk te laten zien of nieuw werk voor de ruimte te maken. Voor jonge kunstenaars was Buro Leeuwarden een belangrijke plek om hun artistieke ontwikkelingen te kunnen laten zien. Ruim 70 kunstenaars kwamen met hun werk voorbij in de garageruimte van Buro Leeuwarden (zie www.buroleeuwarden.nl).

Yves Coussement (Gent, 1978) was van 27 juni tot en met 13 september de laatste kunstenaar. Onder de titel *Like lips, like lettuce* presenteerde de jonge Belgische videokunstenaar zijn nieuwste werk. Coussement is een aanstormend talent op het gebied van de videokunst. Het werk waarmee hij in België bekendheid kreeg, bestond uit video's waarin een gegeven uit de alledaagse werkelijkheid op een ongewone manier wordt getoond. In het nieuw Fries Museum zal hedendaagse (internationale) kunst opnieuw aandacht krijgen, maar in een andere vorm.

W.C. DE GROOT

Van 19 april tot en met 12 september organiseerde het Fries Museum in samenwerking met diverse partners een zeer geslaagd project rond de Friese architect Willem Cornelis de Groot (1853-1939). De Groot is bekend van veel beeldbepalende gebouwen in de Friese hoofdstad zoals het Gabbema Gasthuis, het Diaconessenhuis en de Julianavleugel van het St. Anthony Gasthuis. Daarnaast is hij de architect van volkswoningbouw-complexen zoals de Saskiabuurt, de Oudindische buurt en de monumentale Hollanderwijk in Leeuwarden. Minder bekend is dat hij door heel Friesland boerderijen, scholen en kerken bouwde. Met het W.C. de Groot-project is leven en werk van De Groot breed onder de aandacht gebracht van de Friezen. Het project met zoveel verschillende invalshoeken geeft richting hoe het Fries Museum zich in de toekomst wil profileren: midden in de samenleving, dynamisch en ruimte biedend aan vele waarheden.

PARTNERS EN PUBLIEKSPARTICIPATIE

Het W.C. de Groot-project was een initiatief van het W.C. de Groot Genootschap van de Stichting Toekomst-

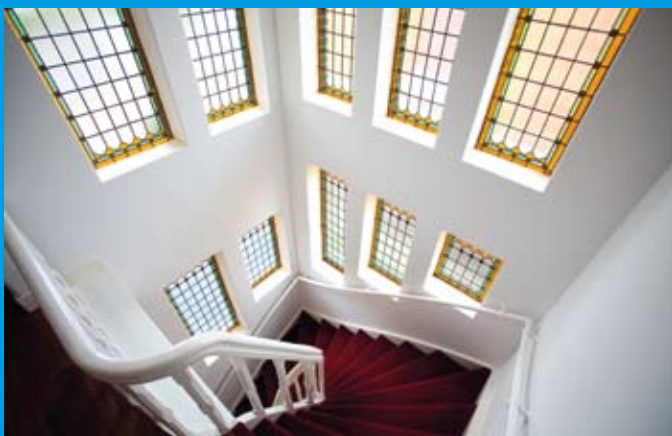
verkenning Hollanderwijk 2015. Het Fries Museum heeft voor de uitvoering van het project bewust de samenwerking met derden opgezocht zoals ARK Fryslân, Aed Lewverd, Friese Pers Boekerij en Omrop Fryslân. De 600 bewoners, gebruikers en eigenaren van W.C. de Groot-panden zijn op allerlei manieren betrokken bij het project, o.a. door uitnodigingen voor de opening van de tentoonstelling, de bewonersdag, de Nacht van de Architectuur, de start van het GROOT Leeuwarder Monument, maar ook door participatie in de documentaire van Sietze de Vries en de interviews door Annelies van der Goot, het aanleveren van materiaal voor de expositie en door de fotoreportage van Ton Aartsen.

ONDERZOEK

Bij aanvang van het project leek het erop dat het oeuvre van W.C. de Groot vrijwel volledig in kaart was gebracht. Door de digitale ontsluiting van de Leeuwarder Courant kwam het Genootschap bijna nog eens zoveel gebouwen van De Groot op het spoor. Dat vroeg om extra onderzoek. Dankzij een financiële bijdrage van de Geertruida Gerharda Bolhuis Stichting kon dit onderzoek worden uitgevoerd door freelance onderzoekster en W.C. de Groot-kenner Marloes Eskens met medewerking van de adviseur van het W.C. de Groot-genootschap Leo van der Laan. Het onderzoek vormde de basis voor de tentoonstelling en de publicatie.

TENTOONSTELLING SOMS IS GELUK HEEL GEWOON

In de tentoonstelling *Soms is geluk heel gewoon* heeft het Fries Museum geprobeerd te breken met de klassieke opvatting van een architectuurtentoonstelling. Enerzijds omdat de belangrijkste doelgroepen (bewoners, inwoners van Leeuwarden) voor de expositie zo'n insteek vermoedelijk niet zouden waarderen. Anderzijds omdat het Fries Museum in de toekomst een museum van 'vele waarheden en vele schoonheden wil zijn', een museum waar de wereld vanuit verschillende perspectieven

wordt benaderd en waar de bezoeker de ruimte krijgt om zelf zijn mening te vormen. In de tentoonstelling kwamen mensen van diverse pluimage aan het woord zoals kunstenaar Ton Aartsen, deskundigen (Ileen Montijn, Jan Mulder en Auke van der Woud), leerlingen van diverse Leeuwarder basisscholen, de architect zelf en heel veel bewoners. Rode draad vormde in alle gevallen de zoektocht naar het W.C. de Groot-gevoel. Gedurende de looptijd van de expositie bezochten 16.025 bezoekers het museum.

EDUCATIEVE PROJECTEN

Twee Leeuwarder docenten kunsteducatie, Willy Bergsma en Misja Sirag, ontwikkelden in samenwerking met het Fries Museum een educatief project rond de architectuur van W.C. de Groot. Zij wilden kinderen op een spannende manier kennis laten maken met de wereld van de architectuur.

In het project *Voel de ruimte!* stonden ideeën en initiatieven van kinderen centraal. De resultaten van het project maakten deel uit van de expositie.

Voor het CKV-onderwijs zocht het Fries Museum contact met het Comenius College. Daar werd enthousiast gereageerd op het idee materiaal te ontwikkelen bij de architectuur van W.C. de Groot in Leeuwarden. In nauwe samenwerking met het Comenius College werd een uitgebreid lespakket voor CKV1 ontwikkeld bij de tentoonstelling, bij de gebouwen van De Groot en voor op school. De laatste twee delen zijn ook na afloop van de tentoonstelling nog uitstekend bruikbaar.

ACTIVITEITEN

Binnen het project werden tal van activiteiten georganiseerd. Absolute klapper was het *GROOT Leeuwarder Monument*, een bakstenen project in samenwerking met kunstenaar Martijn

Engelbregt. Meer daarover bij Publiciteit op pagina 26. Verder werd er slim aangehaakt bij al bestaande evenementen. Zo organiseerde ARK Fryslân dit jaar de *Nacht van de Architectuur* samen met het Fries Museum. Het werk van W.C. de Groot stond uiteraard centraal. Vijfenzeventig enthousiaste deelnemers fietsten langs de hoogtenpunten uit het werk van De Groot en werden door deskundigen opgevangen die op locatie zeepkist-lezingen verzorgden over het werk van De Groot. Aed Lewverd en het Historisch Centrum Leeuwarden kozen ervoor om ook de *Open Monumenten Dag* in Leeuwarden in het teken te stellen van Willem Cornelis de Groot. Het Fries Museum was uiteraard in de route opgenomen evenals het GROOT Leeuwarder Monument. Tijdens dit laatste weekend van de tentoonstelling bezochten maar liefst 1.643 mensen het Fries Museum dat voor de gelegenheid gratis toegankelijk was. Ruim 100 bewoners bezochten de speciale *Bewonersdag* in het Fries Museum. Daar plaatsten verschillende deskundigen vanuit hun eigen perspectief het werk van W.C. de Groot in een breder kader. Uiteraard was er ruimschoots gelegenheid van gedachten te wisselen met kenners van de architectuur van W.C. de Groot.

Ter gelegenheid van het project werd een *speciale website* ingericht: www.wcdegroot.ning.com. De site was de eerste keer dat het Fries Museum ervaring opdeed met sociale media (web 2.0 toepassingen). Op de site konden bezoekers hun eigen informatie, verhalen & foto's uploaden (Flickr toepassing), historisch beeldmateriaal uit verschillende collecties (w.o. HCL en Tresoar) bekijken en natuurlijk alle informatie over het project opzoeken.

Belangrijk onderdeel van het project was een *fietsroute* waarbij het publiek zelf de architectuur van W.C. de Groot kon beleven. Van het handzame boekje werden ruim 15.000 exemplaren via het Fries Museum, de VVV, HCL en alle fietsenmakers in Leeuwarden en omgeving verspreid. De fietsroute was ook digitaal beschikbaar via de website (google-maps toepassing). In samenwerking met Friese Pers Boekerij werd een publicatie

W.C. de Groot (1853-1939) - Architect in Friesland uitgebracht in de serie over architecten in Noord-Nederland. Auteurs Leo van der Laan, Be Lamberts en Marloes Eskens schetsen een beeld van leven en werk van W.C. de Groot.

Piter Tjeerdsma maakte begin jaren negentig van de vorige eeuw al een documentaire over de Hollanderwijk. Gefascineerd door het werk van W.C. de Groot besloot hij in het voorjaar van 2009 een *documentaire* te maken over de architect. In de documentaire volgt hij de onderzoekers op de voet bij het in kaart brengen van het oeuvre van De Groot. De documentaire werd uitgezonden op Omrop Fryslân en op Nederland 2. In de zomer werd het programma via beide kanalen herhaald. De documentaire was daarnaast diverse malen in het Fries Museum te zien.

FINANCIËN

Het Fries Museum slaagde erin het benodigde bedrag voor het project bijeen te brengen via een substantiële eigen bijdrage, subsidies en sponsorbijdragen van onder meer diverse Friese fondsen. Voor het onderzoek naar W.C. de Groot en het GROOT Leeuwarder Monument werden aanvullende fondsen geworven.

SAMENWERKING

Meer dan ooit zocht het Fries Museum het afgelopen jaar op allerlei fronten samenwerking met verschillende organisaties. Meer dan ooit was het de intentie van het Fries Museum zich ook buiten de eigen muren van de Turfmarkt 11 te profileren. Zeker nu we op weg zijn naar het nieuwe museum. In dit jaarverslag vindt u al verschillende voorbeelden van die samenwerking, zoals het omvangrijke W.C de Groot-project (pag. 14) en het GROOT Leeuwarder Monument (pag. 26). Maar ook het digitale merklappenproject (pag. 30) en het onderzoek naar het Schrijfplankje van Tolsum (pag. 29), beide projecten in samenwerking met Tresoar, geven daar blijk van. Op deze pagina's lichten we er nog een aantal projecten uit, die weer een heel andere samenwerking laten zien.

DE BLOKHUISPOORT: DE GROTE ONTSNAPPING

Op dinsdag 8 december 2009 opende in de voormalige gevangenis de Blokhuispoort in Leeuwarden de tentoonstelling *De Grote Ontsnapping*. Een bijzondere expositie over de beroemdste overval op deze gevangenis in 1944. Het was op deze dag exact 65 jaar geleden dat het gewapend verzet in Friesland 51 gevangenen bevrijdde uit het huis van bewaring. Het Verzetmuseum Friesland nam het initiatief om samen met andere partijen een tentoonstelling te organiseren in De Blokhuispoort. Hans Groeneweg benaderde de kunstenaars die momenteel in de voormalige gevangenis actief zijn. Architect Nynke-Rixt Jukema maakte het ontwerp van de expositie. Uit een groot blok staal, bijna net zo ondoordringbaar als een gevangenis, ontsnappen feiten over de overval van 1944. Bezoekers kunnen aan de hand van deze informatie zelf een reconstructie maken van de gebeurtenissen. Naast het historische verhaal is er in de tentoonstelling werk te zien van kunstenaars waarvan een groot aantal een atelier heeft in de Blokhuispoort. Zij geven hun visie op ontsnappen. Er is werk te zien van Marijke Rijpma, Marian Hulshof, Raoul van Klaveren, Donja Bruning, Douwe Idema, Gitte Brugman, Sylvia Dijkstra, Koos van der Sloot, Karin van Berne, Linus Harms en Jose Witteveen. De tentoonstelling duurde tot en met 8 mei 2010. In de museumbioscoop van het Verzetmuseum Friesland is de speelfilm 'De Overval' uit 1962 te zien.

MCL: FRIES MUSEUM BUITEN DE MUREN

In het hart van het Medisch Centrum Leeuwarden bevinden zich sinds mei 2009 twee bijzondere expositieruimten. Eén vitrine bevat onder meer het schilderij 'Stilleven met vruchten' van de Friese schilder Christoffel Bisschop (1828-1904) uit de collectie van het Fries Museum. De andere vitrine presenteert bijzondere keramiekvoorwerpen uit Azië.

Deze 'kunstvitruines' op een drukbezochte locatie van het ziekenhuis zijn een samenwerkingsproject tussen het MCL, het Fries Museum en Keramiekmuseum Prinsessehof. De publieke ruimte in het MCL wordt op deze manier verrijkt door kwalitatief hoogstaande kunst en cultuur. Zo haalt het MCL de buitenwereld naar binnen. En voor het Fries Museum is dit initiatief juist een mooie mogelijkheid een gevarieerder en groter publiek te bereiken. Het is de bedoeling dat de exposities in de vitrines 4 keer per jaar gewisseld worden.

FILMHUIS: INGREDIENTS FOR A POEM

In het nieuw Fries Museum dat in 2013 op het Zaailand zijn deuren opent, is straks ook het Filmhuis Leeuwarden gehuisvest. Filmhuis en Fries Museum zoeken op weg naar de nieuwbouw naar mogelijkheden om samen te werken. Een uitgelezen moment was het Noordelijk Filmfestival dat op woensdag 11 november in de Harmonie van start ging. Een van de onderdelen van het festival was de première van de documentaire *It Riedsel*, gemaakt door filmmaker Pieter

Verhoeff, waarin hij leven en werk van de kunstenaar Jannie Regnerus (1971, Oudebildtzijl) volgt. Regnerus is een veelzijdig kunstenaar die vooral foto's en films maakt van landschappen waarin zichzelf voorkomt in een vervreemdende of sprookjesachtige setting. In samenwerking met het Filmhuis en Regnerus slaagde het Fries Museum erin een tentoonstelling samen te stellen waarin 10 foto's en enkele films van Regnerus te zien waren. Op 12 november, dezelfde avond van de première van de documentaire, werd de tentoonstelling *Ingredients for a poem* geopend. De tentoonstelling was te zien tot en met 8 december.

PUBLIEK

Het Fries Museum in Leeuwarden draaide in 2009 een prima jaar. In totaal kwamen 65.784 bezoekers naar de tentoonstellingen en activiteiten in het museum aan de Turfmarkt. Ten opzichte van 2008, toen 58.000 mensen de toegangsdeuren doorgingen, betekent dat een toename van 7.000 bezoekers. Na 2006, toen het museum zijn 125-jarig bestaan vierde, gaat 2009 de boeken in als het op een na beste bezoekjaar van het Fries Museum.

Absolute publiekstrekker in 2009 was de grote landelijke tentoonstelling *Quilt - Kunst met een Q*. In de expositie werden antieke en hedendaagse quilts op een verrassende manier gepresenteerd. Ook de expositie *Elfstedentocht in Oorlogstijd* in het Verzetsmuseum Friesland - naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de Vereniging 'De Friesche Elf Steden' - scoorde goed. Een bijzonder goede publieksontvangst kreeg

Soms is geluk heel gewoon, een expositie waarin het werk van de Friese architect W.C. de Groot centraal stond. Bewoners, architectuurdeskundigen, kunstenaars en kinderen gingen in de tentoonstelling op zoek naar het W.C. de Groot-gevoel.

Publieksactiviteiten organiseerde het Fries Museum volop in het afgelopen jaar. Natuurlijk waren er weer de vaste grote activiteiten zoals het Museumweekend, de voorjaarsactiviteit Help pake en beppe de vakantie door (meer dan 4.000 bezoekers!) en het Activiteitenweekend rond de Tweede Wereldoorlog. Maar ook waren er verschillende nieuwe activiteiten die door de vorm of inhoud een nieuw publiek binnenbrachten en daardoor een hele andere dynamiek in het museum. Hieronder zetten we er een aantal op een rijtje.

WIKI LOVES ART

Het Fries Museum heeft deelgenomen aan het Project Wiki loves art/NL. Gedurende één maand mochten bezoekers van het museum speciaal geselecteerde collectiestukken in het Eysingahuis fotograferen. De online encyclopedie Wikipedia heeft een tekort aan vrij gelicenseerde beelden van voorwerpen en objecten uit Nederlandse kunstcollecties. Wiki loves art/NL daagde zowel de museumbezoeker als de amateurfotograaf uit om door middel van fotografie Wikipedia met beelden van Nederlands cultureel erfgoed te verrijken. Afs aftrap van het project organiseerde het Fries Museum op 19 juni een ontbijtsessie voor de enthousiaste fotografen. 's Ochtends vóór de opening van de musea kregen de deelnemers eenmalig de gelegenheid om met gebruikmaking van flits en statief te fotograferen. Wiki loves art/NL is een initiatief van Creative Commons Nederland, Wikimedia Nederland in samenwerking met XS4ALL, Erfgoed Nederland en Stichting Museumnacht Amsterdam (N8). Het project is een vervolg op een soortgelijk project in de VS en Engeland.

HET VIERKANTE EI

Ruim 200 amateurkunstenaars deden op 11 april 2009 in het Fries Museum mee aan de voorronde van het Vierkante Ei 2009, de Beeldende Kunstprijs voor amateurkunstenaars, georganiseerd door de Volkskrant en de NPS. Op zes locaties in het land vonden voorronden plaats. De zes winnaars gingen uiteindelijk door naar de grote finale in Hilversum. Vakjuryvoorzitter Rutger Pontzen maakte in Leeuwarden aan het einde van een inspirerende dag bekend dat Lucius Bloemen uit Groningen de winnaar was van de voorronde in Leeuwarden.

OPEN DAG BANKGIRO LOTERIJ

Op zondag 15 maart kwamen ruim 2.000 bezoekers naar het Fries Museum. Begin februari werd bekend dat het museum in de komende vijf jaar jaarlijks een bedrag van 200.000 euro ontvangt van de BankGiro Loterij. Dat geweldige nieuws wilde het Fries Museum vieren met de bezoekers en inwoners van Friesland. Daarom stonden de deuren op zondag 15 maart open. Er was wereldmuziek van Accordéon Mélancholique en gratis Sonnema Berenburg. Het Fries Museum is enorm blij

met de honorering van de BankGiro Loterij, de cultuurloterij van Nederland. Het museum gaat volgens aanvraag het geld inzetten voor inrichting en presentaties van de collectie in het nieuw Fries Museum.

ACTIVITEITEN OM BIJ STIL TE STAAN

Op zaterdag 6 en zondag 7 juni organiseerde het Verzetsmuseum Friesland voor de tweede keer 'Activiteiten om bij stil te staan'. Er waren instaprondeleidingen, stadswandelingen en speciaal voor kinderen speurtochten en kleurplaten. Daarnaast was er een doorlopend filmprogramma, een demonstratie schaalmodellen bouwen door Twnot en zelfs een survivalbaan in de museumtuin. Zaterdag 6 juni opende het museum de nieuwe tentoonstelling *WO2 in Beeld*. Ter gelegenheid van de start van de Beeldbank WO2, de nationale website www.beeldbankwo2.nl met beeldmateriaal uit de jaren 1940-1945, was een kleine expositie gemaakt door het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). Deze informatieve expositie bestaat uit 21 panelen. Deze dag stond ook in het teken van de 65ste herdenking van D-Day. Op zondag 7 juni werd een inleveractie gehouden waarbij bezoekers voorwerpen uit of over de Tweede Wereldoorlog mee konden brengen en konden voorleggen aan deskundigen. De entree was tijdens dit activiteitenweekend gratis!

EDUCATIE EN INFORMATIE

Een ‘complete makeover’, zo zou je 2009 kunnen karakteriseren als het gaat om het aanbod van het Fries Museum voor het onderwijs. Vanwege de metamorfose van de Kanselarij besloot de afdeling educatie een volledige serie nieuwe onderwijsproducten op de markt te brengen. Producten die nog beter aansluiten bij de wereld van nu en bij het onderwijscurriculum. In de eerste helft van het jaar bouwde het museum zijn onderwijsprogramma's af waarvan sommige al ruim 7½ jaar liepen, zoals bijvoorbeeld het populaire Museumflits. In februari verscheen de laatste Fries Museum Onderwijsnieuws, in mei sloten – na ruim 10 jaar – de deuren van de Verzamelplaats en vlak voor de zomervakantie namen we afscheid van mevrouw Rommelkont. De nieuwe programma's *Van Friesland tot de Maan* en *Jij & de Friese geschiedenis* waren gereed in de vroege herfst van 2009. Tegelijkertijd werd het onderwijsaanbod van Verzetmuseum Friesland volledig gerestyled. Het bezoek van de eerste proefgroepen is zeer veelbelovend.

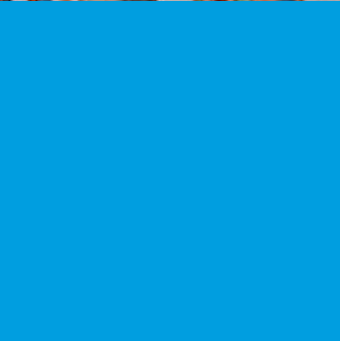
Omdat er in de eerste helft van het jaar steeds meer programma's uit roulatie werden genomen en omdat er in het derde en vierde kwartaal nauwelijks onderwijsgroepen konden worden

ontvangen, bleef de teller dit jaar steken op 6.704 leerlingen in schoolverband. Daarvan kwamen 3.843 leerlingen voor het Fries Museum en 2.861 voor het Verzetmuseum. Omgerekend naar schooljaren stabiliseerde het cijfer voor 2008-2009 op 8.547 leerlingen, tegen 8.626 in het schooljaar 2007-2008.

VAN FRIESLAND TOT DE MAAN

In het onderwijsproject *Van Friesland tot de maan* draait alles om verhalen. Tentoonstellingsmaker Rudy Hodel heeft de kunstwerken in *Windows* heel bewust bij elkaar gehangen. Zo is een verhaal ontstaan. Het verhaal van Rudy is uitgangspunt voor het onderwijsproject dat bestaat uit een begeleid museumbezoek met voorbereidings- en verwerkingsmateriaal. Bij de kleutergroepen ligt het accent op het filosoferen en fantaseren over kunst en schoonheid. Uiteindelijk bedenken ze samen een spannend verhaal bij de kunstwerken in het museum. De middenbouw gaat aan de slag met een doorgeefverhaal dat natuurlijk altijd anders afloopt dan je zelf denkt. De bovenbouwleerlingen maken een eigen verhaal bij de kunstwerken waarbij ze hun fantasie de vrije loop mogen laten. Alle verhalen worden gefilmd en zijn beschikbaar via www.windows-friesmuseum.nl om later weer te gebruiken in de klas of om thuis met de familie te bekijken. *Van Friesland tot de Maan* is ontwikkeld door medewerker kunsteducatie Inge Hekman en Jolijn Peters van het gelijknamige educatieve bureau. Een denktank uit het onderwijsveld zorgde voor creatieve input en adviezen. De denktank bestond uit Silvia Kingma (leerkracht OBS de Opslach Franeker), Diana Lodema (docent CSG Comenius), Jolijn Peters (educatieve projecten), Maaike Wassenaar (leerkracht OBS Tamsmaskoalle Tzummarum), Marlou Wolfs (docent kunstgeschiedenis NHL) en Jikke van der Zee (docent Parnas).

JIJ & DE FRIESE GESCHIEDENIS

Jij & de Friese geschiedenis is de naam van het onderwijsprogramma bij de tentoonstelling *Grutte Pier en andere opmerkelijke verhalen uit de Friese geschiedenis*. Het programma draait om de eigen kijk van leerlingen op de geschiedenis van Friesland. Ter voorbereiding ontvangen ze een magazine, geschreven door verteller en schrijver Mindert Wijnstra. In het magazine spelen negen bijzondere voorwerpen een hoofdrol zoals de oeroude Epposteen, het zwaard van Grutte Pier en het geheime doosje van Tjaardastate. Spelenderwijs ontdekken de kinderen dat je op allerlei manieren naar voorwerpen kunt kijken en dat zij zelf ook een nieuwe betekenis aan een voorwerp kunnen geven. Eenmaal in het museum gaan de leerlingen samen met Friso en Floor op zoek naar de bijzondere verhalen achter de voorwerpen. Weer terug op school verwerken ze alle informatie tot een interview, toneelstuk of stripverhaal waarmee ze hun eigen kijk op de Friese geschiedenis presenteren. *Jij & de Friese geschiedenis* is ontwikkeld door medewerker erfgoededucatie Mariska de Boer.

KIEZEN, TOEN EN NU

Miljoenen Nederlanders werden tussen 1940 en 1945 op vaak ingrijpende wijze geconfronteerd met het fenomeen oorlog. Het Verzetsmuseum Friesland gaat over de Tweede Wereldoorlog. Het museum vertelt geen A tot Z verhaal, maar zoomt in op de keuzes waar de mensen in die tijd voor stonden. Het educatief materiaal bij de presentatie laat kinderen nadenken over de keuzes die zij zouden maken. Nieuwe onderwerpen in het Verzetsmuseum zijn kind in oorlogstijd en de invloed van speelfilms op ons beeld van de oorlog (met museumbioscoop). Verzetsmuseum Friesland is dé bewaarplaats voor alles wat met de Tweede Wereldoorlog in Friesland te maken heeft. Voor kinderen is het een unieke ervaring om in het museum de echte dingen uit de oorlog te zien zoals een gevangenis pak van een concentratiekampbewoner, af luisterapparatuur van het verzet of de wapens die bij De Overval zijn gebruikt.

Na een inleiding door onze museumdocent gaan ze aan de hand van een leerlingenboekje en een audiotour in tweetallen op onderzoek uit in het Verzetsmuseum. Centraal onderwerp is *Kiezen, toen en nu*. Ter voorbereiding is een leskist voor in de klas beschikbaar. Deze leskist is gevuld met authentieke voorwerpen uit de oorlogstijd. Een bezoek aan het Verzetsmuseum uitbreiden kan ook. Er zijn twee doe-het-zelf stadswandelingen beschikbaar. De stadswandeling 'Verzet in de buurt' gaat o.a. langs de Blokhuispoort (de plaats van De Overval) en 'de luisterpost'. De stadswandeling Joods Leeuwarden voert door de oude Joodse wijk, ooit het centrum van de Joodse cultuur in Noord-Nederland.

PUBLICITEIT

Ook in 2009 kwam het Fries Museum veelvuldig in het nieuws: met nieuwe tentoonstellingen, activiteiten, evenementen, boekpresentaties, nieuwe aanwinsten en natuurlijk met de ontwikkelingen en de plannen van het nieuw Fries Museum. Veel aandacht ging uit naar het succes van de quilts-tentoonstelling in het voorjaar, maar ook de vondst van de gouden Vikingring (zie Collectie, pag. 32) kreeg behoorlijk veel publiciteit. En niet te vergeten de nieuwe directie-aanstellingen: Saskia Bak als algemeen directeur en Roel Woering, voorheen directeur Holland Casino, begon in augustus als zakelijk directeur van het Fries Museum. Hier lichten we twee evenementen toe die in 2009 op een bijzondere manier voor publiciteit zorgden: het GROOT Leeuwarden Monument en de ontdekking rond de koningsfibula van Wijnaldum.

GROOT LEEUWARDER MONUMENT

In het kader van het W.C. de Groot-project nodigde het Fries Museum kunstenaar Martijn Engelbregt uit om te reflecteren op het werk van de Friese architect W.C. de Groot. Engelbregt staat bekend om zijn spraakmakende projecten waarbij hij juist ook publiek weet te betrekken dat minder affiniteit met kunst heeft. Engelbregt was onder de indruk van het vakmanschap van De Groot en in het bijzonder zijn metselwerk. Dat vormde het uitgangspunt voor zijn GROOT Leeuwarder Monument. Alle huishoudens in Leeuwarden (45.000) kregen een steen met gebruiksaanwijzing in kadoverpakking waarmee gezamenlijk een 'monument' van, voor en door alle Leeuwarders gebouwd zou worden. Althans dat was de bedoeling. Door het verspreidingsverbod van burgemeester Ferd Crone van Leeuwarden konden slechts 10.000 stenen op maandag 5 september worden uitgezet. Mede dankzij de daaruit voortvloeiende publiciteit werd de bouw op het Mercuriusplein een fantastisch succes.

De verpakking van de stenen werd verzorgd door Caparis, de verspreiding was in handen van maatschappelijke opvangorganisatie ZIENN.

Landelijke radio en tv en de grote dagbladen besteedden uitgebreid aandacht aan de bouw die in 1 week zijn beslag kreeg. Maar liefst 3.854 mensen droegen een steentje bij aan het GLM. Het GROOT Leeuwarder Monument telde in totaal 21.338 bakstenen, verstevigd door 7 kuub specie. Een belangrijk deel van de overgebleven bakstenen is naar de Praktijkopleiding Bouw Friesland gegaan. Het monument is vier maanden lang tot en met november blijven staan op het Mercuriusplein. De initiatiefnemers van het project - kunstenaar Martijn Engelbregt en het Fries Museum - zijn zeer tevreden over het eindresultaat. Martijn Engelbregt: 'Ik ben ontzettend verrast door de enthousiaste inzet van de Leeuwarders de afgelopen dagen. Jong en oud, echte Leeuwarders, maar ook onder andere Chinese en Marokkaanse Leeuwarders kwamen hun steen in het monument metselen. Boodschappen aan Leeuwarden en aan de wereld zijn meegegeven aan de bakstenen. Zelfs een Kerstman is er in verwerkt. We zijn goed in de opzet geslaagd om mensen te betrekken bij architectuur en discussie op gang te brengen. Het heeft me heel erg ontroerd.'

BIJZONDERE ONTDEKKING KONINGSFIBULA VAN WIJNALDUM

Landelijk en regionale media waren aanwezig toen het Fries Museum op 17 december in een persbijeenkomst een belangrijke ontdekking naar buiten bracht. Amateurdetector Rinze Cuperus uit Bolsward vond in augustus een ontbrekend onderdeel van de koningsfibula van Wijnaldum, het 7de-eeuws topstuk uit de archeologiecollectie van het Fries Museum. Een bijzondere ontdekking die een nieuw licht wierp op het sieraad. Het bewuste fragment dat Cuperus op een akker in Wijnaldum oppiepte, bleek het sleutelstuk van de mantelspeld te zijn. Door de vondst kon de afbeelding op de kopplaat ontcijferd worden: het masker van de oppergod Odin. Van zaterdag

19 december tot en met zondag 1 februari 2010 presenteerde het Fries Museum *De Koningsfibula van Wijnaldum, de ontdekking van de missing link*.

De fibula of mantelspeld werd tweeduizend jaar geleden gebruikt om een mantel dicht te houden. Daarnaast was het een sieraad en statussymbool. De gevonden 'missing link' is een fragment van twee bij drie centimeter en bestaat uit zestien gouden vakjes die zijn ingelegd met almandien, een rode edelsteen. Het fragment maakt eindelijk de afbeelding op de kopplaat van de fibula compleet. De voorstelling is het masker van oppergod Odin (in Nederland beter bekend als Wodan) tussen twee wolven of beren. De ongebruikelijke rijke decoratie van goud en almandien in combinatie met de nu ontdekte voorstelling bevestigde de vermoedens van de experts: de fibula van Wijnaldum is een kroonjuweel gedragen door de echtgenote van een van de Friese leiders of koningen.

COLLECTIE

Het Fries Museum wil zijn collecties zo goed mogelijk inzetten ten behoeve van presentaties over Friesland, over zijn bewoners en de dingen die hen bezighouden. De rijke en brede collectie weerspiegelt de bijzondere cultuurhistorische rijkdom van de provincie. Tot nu toe werden de deelcollecties hoofdzakelijk beheerd volgens onderscheiden disciplines. Om de collecties meer te kunnen beschouwen als een betekenisvol, samenhangend geheel, worden de collecties voortaan beschouwd volgens collectiethema's als: Friezen en de wereld, de inrichting van en de omgang met het Friese landschap en de elf steden. Dit zijn 'ingebakken lijnen' waarin de collectie van oudsher sterk is. Zij lopen dwars door de verschillende deelcollecties en periodes. Onderzoek, presentaties en verwervingen verlopen voortaan langs deze lijnen.

ONDERZOEK

In het Kanselarij van het Fries Museum zijn vanuit de collectietaak en het Verzetsmuseum Friesland vier nieuwe langlopende presentaties voorbereid: *Grutte Pier*, *Windows*, *Zilver!* en *Oorlog in Beweging*. Meike Jongejan heeft als extern projectleider onderzoek gedaan naar de Elfstedentochten tijdens de jaren 1940-1945. Dit mondt uit in een presentatie van het Verzetsmuseum Friesland (zie pag. 11/12).

VOORBEREIDING PROGRAMMA'S NFM

De voorbereiding van programma's van het nieuw Fries Museum is opgestart. Voorbeelden van projecten die worden voorbereid voor het nieuw Fries Museum zijn een presentatie over de Friese stadhouders, in samenwerking met het Haags Historisch Museum en diverse Friese instellingen, en een grote presentatie over de internationaal gevierde Friese schilder Lourens Alma Tadema (Dronrijp 1836 - Wiesbaden 1912). In 2009 is het museum samenwerking aangegaan met de Rijksuniversiteit Groningen bij het opzetten van een nieuwe

conservatorenopleiding op het gebied van de oude kunst. De participerende musea, waaronder verder Museum Boijmans Van Beuningen, Museum Catharijneconvent, het Centraal Museum Utrecht en het Groninger Museum, gaan een bijdrage leveren aan het onderwijs met onder andere gastcolleges. Het Fries Museum stelt stageplaatsen beschikbaar voor de voorbereiding van presentaties voor het nieuw Fries Museum.

OP WEG NAAR NIEUWE PRESENTATIE W02

Het Fries Museum in Leeuwarden en de Universiteit van Amsterdam zijn vanaf september 2009 het promotieonderzoek 'Bezetting en verzet in een museale context' gestart. Het onderzoek maakt deel uit van het landelijke NWO-onderzoeksprogramma 'Dynamiek van de herinnering. Nederland en de Tweede Wereldoorlog'. Het Fries Museum gebruikt de onderzoeksresultaten bij de inrichting van een nieuwe presentatie over de Tweede Wereldoorlog in het nieuw Fries Museum. Centrale vraag is hoe de herinnering aan en de betekenis van de oorlog doorgegeven kan worden aan toekomstige generaties, gezien in het licht van een sterk veranderende museale cultuur. Het Verzetsmuseum Friesland, dat deel uitmaakt van het Fries Museum, en de specifieke situatie in de provincie Friesland tijdens de bezettingsjaren, vormen de onderzoeksgebieden. Met het landelijke project willen de deelnemende partijen een basis leggen voor toekomstige concepten en inrichtingen van presentaties op het gebied van Tweede Wereldoorlog in regionale musea / culturele instellingen. Bovendien levert het onderzoek een belangrijke bijdrage aan inzicht in en kennis van de herinneringscultuur rond de Tweede Wereldoorlog in de provincie Friesland.

SCHRIJFPLANKJE VAN TOLSUM

Op initiatief van het Fries Museum en Tresoar is de Latijnse tekst op het houten Romeinse schrijfplankje van Tolsum opnieuw en uitgebreid onderzocht. Ruim negentig jaar na de eerste lezing van de tekst (in 1917) is er een geheel nieuwe

lezing die stoelt op de nieuwste technologie en inzichten. Het blijkt een schuldbekenenis te zijn en tevens het oudste geschrift dat in de Nederland bewaard is gebleven. Het is daarmee een object van nationaal belang geworden. Het onderzoek werd verricht door prof. K.A. Worp (Universiteit Leiden), prof. Allan Bowman (Brasenose College Oxford, University of Oxford) en dr. Roger Tomlin (Wolson College Oxford, University of Oxford). De resultaten van het onderzoek zijn gepresenteerd tijdens een symposium. Het verslag daarvan wordt gepubliceerd in *It Beaken*, voorjaar 2010.

AANWINSTEN

De Mondriaan Stichting kende dit jaar opnieuw een substantieel bedrag toe voor het aankoop- en presentatiebeleid van moderne en hedendaagse kunst, voor de jaren 2010 en 2011. Dankzij deze tweejaarlijkse financiële ondersteuning kan het Fries Museum de ontwikkelingen blijven volgen op het gebied van de hedendaagse kunst, zowel in Nederland als daarbuiten. Deze groeiende collectie sluit goed aan op de oude Friese kunst in het museum, dankzij de focus op thema's die in de oude collectie een hoofdrol spelen: 'identiteit' en 'visies op landschap, ruimte en omgeving'. Het museum onderscheidt zich hierdoor bovendien in de landelijke context van de hedendaagse kunst. Dankzij het eigen Collectiefonds voor bijzondere aankopen, dat in 2005 is ingesteld, kon het Fries Museum zes bijzondere schilderijen en een tekening verwerven van Johannes Hendrikus Jurres (Leeuwarden 1875 - Amsterdam 1946). Deze werken zullen in het voorjaar van 2010 in het museum worden gepresenteerd, samen met ander werk van Jurres, Bisschop en Alma Tadema uit de eigen collectie. Een overzicht van alle verwervingen van 2009 vindt u op pagina 41. Twee spectaculaire ontdekkingen uit Friese bodem waren aanleiding voor nader onderzoek door de eigen conservator archeologie, in samenwerking met internationaal toonaangevende experts: een fragment van de beroemde fibula van Wijnaldum (pag. 27) en een gouden Vikingring (pag. 32).

COLLECTIEMANAGEMENT

In 2009 is de afdeling kennis- en collectiemanagement begonnen met de opzet van een collectiearchief, waarin alle gegevens rondom de objecten centraal toegankelijk gemaakt wordt. Vanuit de Hanzehogeschool in Groningen, studierichting Media- en Informatiemanagement, is onderzoek gedaan naar de vorming van een beeldbank. In 2010 zullen de aanbevelingen uit dit rapport vertaald worden in procedures rondom het archiveren en beschikbaar stellen van digitaal beeldmateriaal. Begonnen is met het uitvoeren van een volledige controle van alle langdurige bruiklenen van het museum aan andere instellingen. Per instelling wordt het bruikleen gecontroleerd op aanwezigheid, conditie en registratie. Vervolgens worden alle langdurige bruikleencontracten opnieuw vastgesteld. Het Fries Museum maakt deel uit van de werkgroep die de planvorming rondom het Collectiecentrum Fryslân voorbereidt, op initiatief van de Provincie Fryslân en de gezamenlijke Friese erfgoedinstellingen. Het Collectiecentrum heeft tot doel een gedeeld en gemeenschappelijk depot waaraan erfgoedinstellingen de opslag en conservering van hun depotcollectie kunnen uitbesteden. Het hoofd collectie- en kennismanagement is nauw betrokken bij het opstellen van het inhoudelijke concept.

KENNISMANAGEMENT

Op initiatief van het Fries Museum is een samenwerking gestart met Tresoar, waarbij de collectie Friese merklappen uit het museum gekoppeld wordt aan genealogische informatie uit de archieven van Tresoar. Geïnteresseerden kunnen via een website de collectie merklappen doorzoeken en eventueel patronen kopiëren en hergebruiken. Het museum heeft een subsidieaanvraag ingediend in het kader van de regeling *Digitaliseren met Beleid* van het Ministerie van OCW. Dit is een pilot voor andere erfgoedinstellingen. Eind 2008 is de aanvraag gehonoreerd en kon de samenwerking van start gaan. Het Fries Museum is voorzitter van de stuurgroep Verhalen van Friesland, een initiatief om te komen tot een gemeen-

schappelijk internetplatform voor de ontsluiting van Fries digitaal erfgoed. Eind 2008 heeft de provincie een subsidie beschikbaar gesteld voor de uitwerking van het voortraject, waarbij onderzocht wordt op welke manier een dergelijk internetplatform vorm zou moeten krijgen. Daarnaast is het museum betrokken geweest bij de voorbereidingen van een aanvraag in het kader van het Waddenfonds, dit project zal gebaseerd worden op de uitgangspunten van Verhalen van Friesland.

WEB 2.0

Met het tentoonstellingsproject *Soms is geluk heel gewoon* heeft het museum geëxperimenteerd met het toepassen van web 2.0 technieken en het gebruik van sociale media in het bereiken van nieuwe publieksgroepen. Een waardevol experiment waarbij het museum vorm heeft gegeven aan het begrip publieksparticipatie. De ervaringen zijn op de voet gevolgd door organisaties als de Museumvereniging, Erfgoed Nederland en Digitaal Erfgoed Nederland. Op verschillende bijeenkomsten heeft het hoofd collectie- en kennismanagement presentaties gegeven over dit onderwerp.

Het museum heeft de samenwerking met Erfgoed Nederland verder uitgebreid. Een nieuwe subsidie is ontvangen waarmee de ervaringen op het terrein van web 2.0 en de bijbehorende organisatieontwikkeling met de museumsector gedeeld konden gaan worden. Hiervoor heeft het museum met internetbedrijf Cinnamon uit Leeuwarden en internetjournalist en NRC Handelsbladmedewerker Marie-José Klaver een internetplatform ontworpen. Via dit platform (www.museumintransitie.nl) kunnen collega-musea op een laagdrempelige manier leren van de ervaringen in het Prinsessehof en het Fries Museum. Het ligt in de bedoeling dat andere instellingen hun ervaringen toevoegen.

FOTOALBUM EN PLAKBOEK VAN G. VAN KAMPEN

In 1924 opende de familie Van Kampen een fotozaak aan de Tweebakmarkt in Leeuwarden. 'Foto Vaka' verhuisde in 1939 naar Sint Jacobsstraat nummer 13. Garmt van Kampen woonde samen met zijn vader, moeder en vijf broers en zussen boven de winkel. De tijdens de oorlogsjaren verzamelde spullen plakte Garmt na de oorlog in een plakboek. Zeer bijzonder is het fotoalbum met zo'n 400 foto's die door Garmt van Kampen zijn verzameld. Hij gebruikte hiervoor onder andere foto-rolletjes die Duitse soldaten in de fotozaak lieten afdrukken. De foto's van Garmt van Kampen zijn dan ook een prachtige aanwinst voor de deelcollectie fotografie van het Verzetsmuseum. Mevr. M. van Kampen schonk in 2009 fotoalbum en plakboek aan het Verzetsmuseum.

Our Mum felt neglected
and wanted sympathy

Gouden Vikingring

Amateurarcheoloog Henk Batstra deed dit voorjaar een opmerkelijke vondst met een metaaldetector op een akker in Gaasterland: een gouden vikingring. Hij zorgde daarmee voor landelijke media-aandacht. Vlak voor de zomer was het Fries Museum al in gelegenheid om het bijzondere sieraad tijdelijk aan het publiek te presenteren. De gouden Vikingring vormt een zeer bijzondere aanvulling op de kleine collectie vondsten van sieraden die het Fries Museum uit de Vikingtijd bezit. De ring bestaat uit twee dikke en uit twee dunne in elkaar gedraaide gouden draden en is te dateren in de periode 800 tot 1100 na Christus. Nationaal gezien bestaan er zilveren tegenhangers van dit type ring, maar een gouden uitvoering is tot nu toe in Nederland nog niet ontdekt. Het Fries Museum heeft de gouden Vikingring aangekocht en is daarmee het eerste museum in Nederland dat een dergelijke gouden ring in zijn collectie krijgt. De verwerving is mogelijk dankzij de financiële steun van Stichting Woudsend Anno 1816.

AANWINSTEN EN BRUIKLENEN

Overzicht van de in totaal 79 aanwinsten (aankopen, schenkingen, langdurige bruiklenen en legaten) in 2009 van het Fries Museum:

- archeologie: 2 (1 aankoop en 1 schenking)
- prenten en tekeningen 16de t/m 19de eeuw: 2 (2 aankopen)
- schilderkunst 16de t/m 19de eeuw: 6 (5 aankopen en 1 bruikleen)
- kunstnijverheid: 10 (1 schenking en 9 bruiklenen)
- moderne grafiek: 44 (13 schenkingen, 2 aankopen met geld van provincie Fryslân, 29 aankopen met geld van Knecht-Drenth Fonds)
- moderne kunst: 40 (8 schenkingen, 26 aankopen met geld van provincie Fryslân en 6 aankopen met geld van Mondriaan Stichting)
- textiel: 6 (5 schenkingen en 1 aankoop)
- mata hari: 2 (2 aankopen)

Het Verzetsmuseum Friesland ontving in 2009 197 aanwinsten van 72 schenk(st)ers.

Aan musea en aanverwante instellingen in en buiten Friesland werd in 2009 een groot aantal bruiklenen verstrekt. In totaal werden 99 objecten aan 28 instellingen uitgeleend, waarvan in de provincie Fryslân 70 objecten aan 12 instellingen, buiten de provincie 26 objecten aan 13 instellingen en buiten de landsgrenzen 3 objecten aan 3 instellingen. Het Verzetsmuseum Friesland verstrekke in 2009 geen bruiklenen.

RESTAURATIE

Dankzij de steun van de Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting was het mogelijk om twee schilderijen uit de portrettenserie van de kinderen Van der Lean (eerste helft 17de eeuw) te restaureren. Twee kinderportretten uit de serie van vier worden nog gerestaureerd.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

PERSONEEL

Op 31 december 2009 waren er 43 personeelsleden in dienst van de Stichting Het Fries Museum (34,8 fte). Per 12 januari 2009 werd mevrouw drs. S.M. Bak benoemd als algemeen directeur. Per 1 augustus 2009 trad de heer ir. R. Woering in dienst als zakelijk directeur. Evenals de functies van algemeen directeur en zakelijk directeur (0,4 fte PH) zijn er 4 andere functies in het Fries Museum die gedeeltelijk voor het Keramiekmuseum Prinsessehof worden ingezet, te weten: medewerker Fondsenwerving en sponsoring (0,3 fte PH), hoofd Collectie- en kennismanagement (0,4 fte PH), P&O-adviseur (0,3 fte PH) en medewerker Vrijwilligersbeleid (in dienst St. Keramiekmuseum Prinsessehof: 0,2 fte FM en 0,2 fte PH).

VRIJWILLIGERS

Het Fries Museum kon ook dit jaar weer rekenen op de grote inzet van vrijwilligers. Zij zijn onmisbaar bij het behoud en beheer van de collecties, maar ook bij de vele andere activiteiten van het museum, zoals het museumcafé, rondleidingen, open dagen en het museumweekend. De taken ten aanzien van vrijwilligers werden verdeeld tussen de medewerker Vrijwilligersbeleid en die medewerkers van de afdeling waarop de vrijwilligers werkzaam zijn, die als begeleider fungeren.

Twee keer vond een gezamenlijke bijeenkomst plaats voor alle vrijwilligers van het museum. In deze bijeenkomsten gaf de directie van het museum informatie over de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuw Fries Museum.

Het jaarlijkse vrijwilligersuitje ging dit jaar op 21 september naar het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. Op 7 december is aandacht besteed aan de Internationale Vrijwilligersdag met koffie en gebak en een rondleiding *Grutte Pier en andere verhalen* en *Windows*. Het jaar werd op 15 december feestelijk

afgesloten met een kerstborrel inclusief kerstattentie voor medewerkers en vrijwilligers gezamenlijk.

Vrijwilligers ontvangen als blijk van waardering voor de inzet een museumkaart.

STAGIAIRES

Binnen het Fries Museum doen jaarlijks een groot aantal stagiaires vanuit verschillende opleidingsinstituten praktijkervaring op. Ook dit jaar was dat het geval. De stagiaires hebben meegewerkt op de verschillende afdelingen in het museum.

UITZENDKRACHTEN

Uitzendkrachten werden door het museum ingehuurd bij de opbouw van tentoonstellingen, het verzendklaar maken van mailingen en als invaller bij ziekte of onderbezetting bij de receptie en het secretariaat van het museum. Daarnaast werden rondleidingen voor het basis- en voortgezet onderwijs verzorgd door museumdocenten met lesbevoegdheid, die op uitzendbasis werkzaam waren.

Totaal betrof het in 2009 verspreid over 27 uitzendkrachten 4407 uren die via een uitzendbureau ingevuld zijn.

Voor vervanging van de bewaking in het museum bij ziekte en in geval van te weinig menskracht werd, evenals in andere jaren, ook in 2009 een beveiligingsbedrijf ingeschakeld.

LOONMAATREGELEN

In oktober 2008 was tussen de werkgeversorganisatie en vakbonden een akkoord bereikt over de nieuwe CAO VRM (Verzelfstandigde Rijksmuseum) met een looptijd van 1 juli 2008 tot en met 30 juni 2010. Per 1 juli 2009 werden de salarisschalen verhoogd met 3,25%. De eindejaarsuitkering werd per 1 juli 2009 verhoogd met 0,75% van 1,50% naar 2,25%.

ZIEKTEVERZUIM

Over het jaar 2009 was het ziekteverzuimpercentage 3,25% inclusief 0,78% zwangerschapsverlof.

OPLEIDING EN TRAINING

Samen met Keramiekmuseum Princessehof werd een twee-daagse in-company cursus 'Begeleiden van Vrijwilligers' georganiseerd. Daaraan werd deelgenomen door 15 medewerkers van het Fries Museum en het Princessehof die begeleider zijn van vrijwilligers. Eveneens in samenwerking tussen Fries Museum en Princessehof werden computercursussen georganiseerd, waaraan door 40 medewerkers van beide musea deelgenomen werd. Het ging hierbij om trainingen Windows, Word, Excel, Outlook en Powerpoint.

Daarnaast hebben individuele medewerkers een opleiding, cursus of training gevolgd die van belang is voor hun werkzaamheden in het museum. Twee medewerkers volgden de cursus 'Schenken aan het museum', 1 medewerker de cursus 'Praktische toepassing en gebruik van ICT in Musea', en 1 medewerker de training 'Presentatie en Uitstraling'. Daarnaast maakten een aantal medewerkers gebruik van de mogelijkheid van coaching door een extern adviseur. Een aantal medewerkers volgde de herhalingscursus Bedrijfs-hulpverlening. Verder is er door 2 medewerkers een 5-daagse studiereis ('Leren van het Verleden') gemaakt en hebben diverse medewerkers studiedagen en workshops gevolgd.

MEDEZEGGENSCHAP

In het Fries Museum is geen ondernemingsraad of medezeggenschapscommissie. Om die reden is in het verslagjaar regelmatig een bijeenkomst voor het voltallige personeel belegd, waarin de directie toelichting gaf op recente gebeurtenissen, mededelingen deed over toekomstige ontwikkelingen en waarin medewerkers diverse onderwerpen aan de orde stelden.

BIJLAGE 1 TENTOONSTELLINGEN

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN 2009

Nieuwsfoto van het jaar 2008

Fotoverkiezing voor jongeren
t/m 15 januari

Quilts - Kunst met een Q

Grote en bijzondere tentoonstelling over quilts en patchwork
t/m 29 maart

Elfstedentocht in Oorlogstijd

Filmbeelden, foto's krantenartikelen, archiefmateriaal en Elfstedentocht-relikwieën geven de bezoeker alle ins en outs over de oorlogstochten
18 januari t/m 7 juni

High Society

Portretten uit de 16de en 17de eeuw uit de collectie van het museum
1 februari t/m 1 juni

Het schrijfplankje van Tolsum

De oudst bewaarde geschreven tekst van Nederland
25 april t/m 10 mei

Gouden Vikingring

Bijzondere vondst te zien in archeologieopstelling Super Terpen
13 juni t/m 5 juli

Soms is geluk heel gewoon

Architectuur van W.C. de Groot
19 april t/m 13 september

Vliegerfoto's Fryslân

Uitgesproken plekken gefotografeerd door Gerco de Ruijter
27 september t/m 8 november

Ingredients for a poem

Foto's en films van Jannie Regnerus
11 november t/m 13 december

De koningsfibula van Wijnaldum

De ontdekking van de missing link
20 december t/m 31 januari 2010

VERZETSMUSEUM FRIESLAND

Luchtoorlog boven Fryslân 1940-1945

Uitvoerige belichting van het menselijk drama van de luchtoorlog
t/m 1 juni

WO2 in beeld

Expositie door het Nederlandse Instituut voor Oorlogsdocumentatie
6 juni t/m 30 augustus

BURO LEEUWARDEN

Navid Nuur

Where it's at
t/m 8 februari

Pedro Bakker

Story, een serie collages waarin (banale) erotiek en kunstgeschiedenis een rol spelen
15 februari t/m 1 juni

Yves Coussement

Like lips, like lettuce
28 juni t/m 13 september

KABINET KNECHT-DRENTH

Een, Twee, Veel

Singles, doubles and multiples under glas and vitrines van Joëlle Tuerlinckx
t/m 1 februari

The end

Video, tekeningen en prenten die een reflectie geven op de economische crisis
15 februari t/m 10 mei

Encounters

Video, collages en prenten die de gezamenlijke identiteit koppelt aan het landschap
23 mei t/m 27 september

TENTOONSTELLINGEN FRIES MUSEUM BUITEN DE MUREN

Jeugdbibliotheek Leeuwarden

- Expositie Glissen en schaatsen
t/m 4 februari
- Expositie 19de-eeuwse lappen- of bedeldecken
1 februari t/m 4 maart
- Bijzonder verlovingsportret waarvan zowel voor- als
achterzijde te bezichtigen is
Olieverfschilderij van Sjoerd de Vries
5 maart t/m 8 april

Blokhuispoort

- De Grote Ontsnapping
Bijzondere expositie over de kraak in de voormalige
gevangenis de Blokhuispoort
9 december t/m 8 mei 2010

MCL presentaties

- Openingsexpositie Koen Vermeule, mei
- Kijk en vergelijk, vanaf 7 september

LANGLOPENDE TENTOONSTELLINGEN T/M 12 SEPTEMBER

Fries Zilver

Schitterende geschiedenissen. Na het Rijksmuseum Amsterdam heeft het Fries Museum de belangrijkste zilvercollectie van Nederland. In de kelder van de Kanselarij staan de mooiste stukken opgesteld.

Mata Hari-presentatie

Speciale presentatie over het opwindende leven van de wereldberoemde Mata Hari, oftewel de in Friesland geboren Margaretha Zelle. Tentoonstellingsonderwerp van de Friese kustenaars Groenewoud en Buy.

KUNSTLAND

Gemaakt door en voor leerlingen van groep 7 en 8 van het primair Onderwijs. Veel multimedia en doedingen. Landschappen uit eigen collectie spelen de hoofdrol.

Super Terpen

Familietentoonstelling over de geschiedenis van Friese terpen. Alles wat je over terpen wilt weten, komt aan bod in deze presentatie met onder meer geluidsfragmenten en animaties.

De Hollandse Kant van Friesland

Pronken met kant en kleding. Een kenmerkend onderdeel van het Fries kostuum is kanten (flodder) muts met het oorijzer.

LANGLOPENDE TENTOONSTELLINGEN VANAF 27 SEPTEMBER

Zilver!

Verhalen over rijkdom, macht, liefde en verdriet.

Oorlog in Beweging

Dit nieuwe deel van het Verzetmuseum Friesland bestaat uit museumbioscoop, een tentoonstelling en kinderverhalen.

Windows

Vensters op de collectie moderne en hedendaagse kunst.

Grutte Pier

Grutte Pier en andere opmerkelijke verhalen uit de Friese geschiedenis.

DE VERZAMELPLAATS

De Verzamelplaats was de plek in Friesland waar kinderen hun eigen verzameling ten toon konden stellen. In 2009 waren er verschillende verzamelingen te bewonderen in De Verzamelplaats:

- De Andere Wereld
Tekeningen en ruimtelijke dingen van Skelte en Unte Braaksma (10 en 13 jaar) uit Marrum
t/m 8 februari
- Verzameling over paarden
De 7-jarige Emke Sijsma presenteert haar verzameling over paarden 15 februari t/m 6 mei
- Vijf jongens tonen verzameling over D-Day en WOII
Kinderexpositie met verzameling legerattributen
27 mei t/m 24 juni

BIJLAGE 2 PUBLIEKSACTIVITEITEN

Algemene activiteiten:

- Gratis woensdag in 2009, 52 x, 10.283 bezoekers, mogelijk gemaakt door FrieslandCampina
- Antiëkspreekuur, 10 x
- *Help pake en beppe de vakantie door*, activiteitenweek voorjaarsvakantie, 17 t/m 20 februari
- Open Dag in samenwerking met BankGiro Loterij, 15 maart
- Nationaal museumweekend, 4 en 5 april
- *Het Vierkante Ei* 2009, 11 april
- Landelijk fotografieproject *Wiki loves art*, fotosessie met ontbijt, 19 juni
- Opening nieuwe campagne *Fries Museum breekt uit!* door Thomas von der Dunk, 26 september
- Dichtersmiddag *It Skriuwers Boun*, 18 oktober
- De Week van de Friese Geschiedenis, 19 t/m 26 oktober
- Boekpresentatie debuutroman Christine Boomsma *Zus voor één nacht*, 3 april
- Boekpresentatie *Gevierde Friezen*, 1 september

Activiteiten gekoppeld aan tentoonstellingen:

Quilts - Kunst met een Q

- Quilt-café, doorlopend vanaf de start van de tentoonstelling op 16 november, met verschillende inloopworkshops.
- Kunstfactor: uitreiking kraagstukkenwedstrijd, 23 januari
- Lezing Quilt, 29 januari, 5, 12 en 26 februari, 5 en 12 maart
- Quilt rondleidingen, 1 en 29 maart
- Quiltmarkt, 28 februari en 1 maart

- Avondontvangst museumkaarthouders, 12 en 19 maart
- Prijsuitreiking Elfsteden Quilts, 28 maart
- Cursussen 10, 13, 20, 25 en 27 januari, 1, 3, 4, 7, 12 en 17 februari, 3, 7, 10, 14, 20 en 21 maart
- Publieksonderzoek tijdens de tentoonstelling

Elfstedentocht in Oorlogstijd

- Activiteitendag met lezingen, zang en film, 1 februari

Soms is geluk heel gewoon - W.C. de Groot:

- Lancering interactieve website W.C. de Groot, 17 maart
- Cursus *Tussen traditie en vernieuwing*, 9, 16 en 23 april
- Lezing en wandeling door Volksuniversiteit Friesland, 19 april
- Lezing en rondleiding Indische buurt door HCL, 10 mei
- Bewonersdag, 17 mei
- Nacht van de architectuur, 26 juni
- Fietsroute langs hoogtepunten uit het oeuvre van W.C. de Groot
- GROOT Leeuwarder Monument, 5 t/m 12 september
- Open Monumentendag, 12 en 13 september
- Publieksonderzoek tijdens de tentoonstelling

Activiteiten Verzetsmuseum Friesland

- Theatervoorstelling *De schoenen van de waanzin* (HCL), 5 mei
- Activiteitenweekend Verzetsmuseum Friesland, 6 en 7 juni
- Promotieonderzoek *Bezetting en verzet in museale context*, vanaf september
- Instapwandelingen *Oorlog en Vrede*, 18 en 25 oktober

Lezingen en cursussen

- Lezing door Pedro Bakker *Bataille en mijn moeder*, 19 maart
- *Familie in Friesland*, lezing door conservator kunstnijverheid Marlies Stoter, 12 november

Externe presentaties

- Symposium Waddenacademie, 9 en 10 december
- Promotie Wetsus, 30 oktober en 18 november

BIJLAGE 3 BEZOEKCIJFERS ONDERWIJS 2009

Verhouding groepsbezoek in relatie tot bezoektotaal (in aantal bezoekers)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bezoektotaal	61.449	57.855	52.362	53.281	67.326	47.823	58.939	65.784
Onderwijs (% van bezoektotaal)	9.926 (16%)	12.148 (21%)	12.693 (24%)	13.101 (25%)	12.088 (18%)	11.373 (24%)	9.060 (15%)	6.704 (10%)
Groepsbezoek volwassenen (% van bezoektotaal)	2.137 (3%)	2.856 (5%)	2.391 (5%)	1.579 (3%)	1.768 (3%)	1.639 (3%)	1.614 (3%)	1.775 (3%)

Kwartaaloverzicht onderwijs (in aantal bezoekers)

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	Totaal
2002	2.120	4.079	1.102	2.625	9.926
2003	3.025	4.709	1.094	3.320	12.148
2004	4.146	4.860	925	2.762	12.693
2005	3.043	6.303	673	3.082	13.101
2006	3.198	5.269	1.207	2.414	12.088
2007	3.152	5.795	496	1.930	11.373
2008	2.355	3.845	646	2.214	9.060
2009	1.703	3.984	383	634	6.704

Jaartotaal omgerekend per schooljaar (in aantal bezoekers)

02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09
11.461	13.420	13.033	12.222	12.568	8.626	8.547

Overzicht onderwijs FM – VMF per schoolsoort (in aantal bezoekers)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
FM								
BO	3.645	5.777	4.858	4.579	5.605	4.304	3.030	1.675
SO	0	71	216	241	491	163	82	183
VO-basisvorming	727	865	943	868	855	1.130	1.547	588
VO-tweede fase	1.239	773	1.297	1.896	1.006	493	533	732
MBO	185	92	190	144	55	217	397	285
HBO	569	873	851	446	422	538	340	380
Subtotaal	6.365	8.451	8.355	8.174	8.434	6.845	5.929	3.843
VMF								
BO	2.826	1.578	1.750	2.439	2.464	2.589	1.346	1.612
SO	0	39	338	554	181	220	481	278
VO-basisvorming	416	1.700	1.474	1.418	571	789	894	843
VO-tweede fase	93	0	275	287	281	785	256	0
MBO	25	0	30	53	11	21	75	0
HBO	201	380	471	176	146	124	79	128
Subtotaal	3.561	3.697	4.338	4.927	3.654	4.528	3.131	2.861
Totaal	9.926	12.148	12.693	13.101	12.088	11.373	9.060	6.704

Kunstnijverheid

41

PCK04773	Felix Droese, <i>Zonder titel</i> , druksel, 1975-1999, inkt op papier, 29.0 x 21.0 cm, schenking Galerie Onrust (Amsterdam)	PCK11701	aankoop Rento Brattinga (Amsterdam) Armando, <i>Zonder titel (tors met arm)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 51.0 x 65.7 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11711	Armando, <i>Zonder titel (gestalt)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 81.0 x 105.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)
PCK04774	Felix Droese, <i>Zonder titel</i> , druksel, 1975-1999, inkt op papier, 120.0 x 100.0 cm, schenking Galerie Onrust (Amsterdam)	PCK11702	Armando, <i>Zonder titel (vis)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 56.5 x 76.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11712	Klaas Gubbels, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2001, inkt op papier, 95.5 x 107.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)
PCK11690	Koen Vermeule, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 17.8 x 24.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11703	Wouter van Riessen, <i>Bespotting IV (cycloop)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 69.8 x 50.3 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11713	Carel Visser, <i>Zonder titel (arend en vis)</i> , lithografie, 2000, inkt op papier, 123.0 x 98.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)
PCK11691	Koen Vermeule, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 17.8 x 24.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11704	Fons Haagsmans, <i>Zonder titel (ezel twee)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 65.5 x 50.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	Oude kunst	
PCK11692	Koen Vermeule, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 17.8 x 24.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11705	onbekend, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 45.2 x 31.3 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	P2009-013	Johannes Hendricus Jurrès, <i>De terugkeer van de verloren zoon</i> , gemengde techniek, 1915, gouache, potlood, rood en zwart krijt en waterverf op papier, 61.0 x 44.0 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)
PCK11693	Koen Vermeule, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 24.0 x 17.8 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11706	onbekend, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 62.5 x 62.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	P2009-014	Johannes Hendricus Jurrès, <i>Hooiwagen</i> , tekening, 1900, zwart krijt op papier, 30.0 x 41.5 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)
PCK11694	Koen Vermeule, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2008, inkt op papier, 17.8 x 24.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11707	Ko Aarts, <i>Exploração/Into the wilderness</i> , lithografie, 2005, inkt op papier, 87.0 x 61.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	S2009-008	Johannes Hendricus Jurrès, <i>Het lijk Richard III gevonden door zijn heraut</i> , schilderij, 1912, olieverf op doek, 84.0 x 145.0 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)
PCK11696	Wouter van Riessen, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 29.9 x 21.0 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11708	Ko Aarts, <i>Exploração/Into the wilderness</i> , lithografie, 2005, inkt op papier, 87.0 x 61.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	S2009-009	Johannes Hendricus Jurrès, <i>Don Qui-chotte drinkt water</i> , schilderij, 1910, olieverf op doek, 75.0 x 102.0 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)
PCK11697	Armando, <i>Zonder titel (boot)</i> , lithografie, 2007, inkt op papier, 57.0 x 76.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11709	Rinke Nijburg, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2006, inkt op papier, 94.5 x 80.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	S2009-010	Johannes Hendricus Jurrès, <i>Leger op mars</i> , schilderij, 1900-1920, olieverf op doek, 88.0 x 132.0 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)
PCK11698	Armando, <i>Zonder titel (tors met arm)</i> , lithografie, 2006, inkt op papier, 51.3 x 65.7 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)	PCK11710	Rinke Nijburg, <i>Zonder titel</i> , lithografie, 2006, inkt op papier, 94.5 x 80.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)		
PCK11699	Armando, <i>Zonder titel (dier)</i> , lithografie, 2006, inkt op papier, 57.0 x 76.5 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)				
PCK11700	Armando, <i>Zonder titel (tors met arm)</i> , lithografie, 2006, inkt op papier, 51.0 x 65.6 cm, aankoop Rento Brattinga (Amsterdam)				

S2009-011	Johannes Hendricus Jurres, <i>Dorp in Spanje</i> , schilderij, 1901, olieverf op doek, 34.0 x 49.0 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)	P2009-038	de Bruijne Projects (Amsterdam)		snede, 2008, inkt op papier, 30.0 x 41.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)
S2009-012	Johannes Hendricus Jurres, <i>Drinkende paarden</i> , schilderij, 1915, olieverf op doek, 132.5 x 89.5 cm, aankoop Galerie Johan van der Berg (Leeuwarden)	P2009-039	Jannie Regnerus, <i>Ukyo-e</i> , cibachrome, 2005, dibond, 100.0 x 125.0, aankoop Ellen de Bruijne Projects (Amsterdam)	P2009-042A	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , foto, 2009, garen en inkt op papier, 16.0 x 13.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
S2009-030	Bernardus Accama (I), <i>Portret van Go-sewijn Theodoor baron van Coehoorn</i> , schilderij, 1722, olieverf op doek, 78.0 x 61.0, bruikleen Ottema-Kingma Stichting (Leeuwarden)	P2009-040	Pedro Bakker, <i>Our Mum felt neglected and wanted sympathy</i> , tekening, 2009, potlood op papier, 200.0 x 200.0 cm, aankoop Pedro Bakker (Schettens)	P2009-042B	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , foto, 2009, garen en inkt op papier, 21.0 x 16.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
		P2009-041A	Amber de Groot, <i>Fuckers</i> , houtsnede, 2007, inkt op doek, 61.5 x 122.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042C	Wynolt Visser, <i>Portret</i> , collage, 2008, garen en foto op textiel, 28.0 x 22.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
Moderne kunst		P2009-041B	Amber de Groot, <i>Blauw Japans</i> , houtsnede, 2007, inkt op Japans papier, 61.5 x 122.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042D	Wynolt Visser, <i>Masker</i> , collage, 2008, inkt op textiel, 25.0 x 15.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
P2009-005	Geertje van Oudheusden, <i>Brief</i> , gouache, 1981, gouache op papier, 30.0 x 40.0 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)			P2009-042E	Wynolt Visser, <i>Portret</i> , collage, 2008, garen en foto op textiel, 14.0 x 18.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
P2009-006	Geertje van Oudheusden, <i>Zelfportret</i> , gouache, 1984, gouache op papier, 40.0 x 30.0 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)	P2009-041C	Amber de Groot, <i>Paars Japans</i> , houtsnede, 2007, inkt op Japans papier, 61.5 x 122.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042F	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , collage, 2008, garen en foto op textiel, 18.0 x 15.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
P2009-007	Jan van der Zee, <i>Fries Landschap</i> , ets, 1978, inkt op papier, 18.0 x 22.0 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)	P2009-041D	Amber de Groot, <i>Vogeltje</i> , houtsnede, 2008, inkt op Japans papier, 61.5 x 122.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042G	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , foto, 2008, garen en inkt op papier, 18.0 x 15.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
P2009-028	Wally Elenbaas, <i>Zonder titel</i> , zeefdruk, 1975, inkt op papier, 47.5 x 66.5 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)	P2009-041E	Amber de Groot, <i>Rose</i> , houtsnede, 2008, inkt op Japans papier, 61.5 x 122.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042H	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , collage, 2008, garen en foto op textiel, 35.0 x 25.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)
P2009-035	Jannie Regnerus, <i>Water Written Secrets</i> , dvd (origineel), 2004-2005, aankoop Ellen de Bruijne Projects (Amsterdam)	P2009-041F	Amber de Groot, <i>Bokkepoot</i> , houtsnede, 2001, inkt op papier, 64.0 x 141.0 cm, aankoop Amber de Groot (Heerenveen)	P2009-042I	Wynolt Visser, <i>Celibidaches</i> , collage, 2006, garen en foto op textiel, 50.0 x 35.0
P2009-036A=Z	Lara Almarcegui, <i>Guide to ruined buildings in the Netherlands XIX – XXI Century</i> , foto, tafel en boek, 2008, inkt op papier, hout, 30.0 x 45.0 cm, aankoop Ellen	P2009-041G	Amber de Groot, <i>Gilles</i> , houtsnede, 2008, inkt op papier, 29.0 x 21.0 cm, aankoop		
		P2009-041H	Amber de Groot, <i>Poepend meisje</i> , hout-		

	cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)	S2009-026	Freark van der Wal, <i>Silhouetten</i> , schilderij, 1988, olieverf op doek, 89.0 x 108.5 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)		<i>ding van wollen stoffen, met een aparte bundel nog ongebruikte driehoekige en vierkante lapjes in zwart-witte 'oorijzerdoek', lappendeken, 1885-1894, wol, 126.0 x 134.0 cm, schenking particuliere collectie (Zuidhorn)</i>
P2009-042J	Wynolt Visser, <i>Zelfportret</i> , inktjetprint, 2009, inkt op canvas, 145.0 x 145.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)	S2009-027	Max Spoerri, Max, <i>Huins V</i> , schilderij, 1983-1983, olieverf op doek, 100.0 x 120.0 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)	T2009-031	onbekend, <i>Merkletterlap met alfabetten en geometrische motieven, gemerkt MV anno 1692</i> , merkletterlap, 1692, zijde op linnen, 57.0 x 34.5 cm, schenking particuliere collectie (Laren)
P2009-042K	Wynolt Visser, <i>Klimrek</i> , collage, 2008, gareen en foto op textiel, 100.0 x 200.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)	S2009-029	Bonnie Severien, <i>Hotel</i> , schilderij, 2009, acrylverf op paneel, 120.0 x 200.0 cm, aankoop Galerie Lutz (Delft)		<i>A.L.N.O., Doopjurk van wit nylon voile afgezet met broderie</i> , doopjurk, 1959, nylon, 90.0 cm, schenking particuliere collectie (Leeuwarden)
P2009-042L	Wynolt Visser, <i>Beer met masker en schild</i> , speelgoedbeer, 2007, zilverfoam, gareen en textiel, 50.0 x 30.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)	S2009-037	Esiri Erheriene-Essi, <i>I have no intentions</i> , schilderij, 2009, olieverf op doek, 200.0 x 300.0 cm, aankoop Galerie Ron Mandos (Rotterdam)	T2009-032	
P2009-042M	Wynolt Visser, <i>Masker</i> , masker, 2006, zilverfoam, 100.0 x 55.0 cm, aankoop Willem van Zoetendaal (Amsterdam)	S2009-045	Freark van der Wal, <i>Tools</i> , schilderij, 2007, olieverf op linnen, 125.0 x 135.0 cm, aankoop Freark van der Wal (Zurich)		
P2009-043	Trijnie van der Wal, <i>It's almost boogy woogy at Lodewijk van Deijsselstreet</i> , collage, 2008, acrylverf op papier, 30.5 x 323.0 cm, aankoop Trijnie van der Wal (Joure)			Mata Hari	
		Textiel		D2009-048	Margaretha Zelle, <i>Brief aan mr. Philips van Mata Hari, d.d. 6 november 1914</i> , brief, 1914, aankoop veilinghuis Bubb Kuiper Haarlem
P2009-044	Trijnie van der Wal, <i>The rural view of Sara Lee</i> , collage, 2009, acrylverf op papier, 34.5 x 478.0 cm, aankoop Trijnie van der Wal (Joure)	T2009-001A=K	anoniem, <i>Nieuw Fries vrouwen danskostuum met schootjak en kuitlange rok van licht grijsgroene crêpe, met bijbehorende accessoires</i> , danskostuum, 1985, schenking particuliere collectie (Drachten)	D2009-049	Margaretha Zelle, <i>Brief aan mr. Philips van Mata Hari</i> , onbekende datum, brief, 1914-1915, aankoop veilinghuis Bubb Kuiper Haarlem
P2009-046	Freark van der Wal, <i>Zonder titel</i> , monotype, 2008, carbon op papier, 75.0 x 100.5 cm, schenking Freark van der Wal (Zurich)	T2009-002A=F	anoniem, <i>Nieuw Fries mannen danskostuum met accessoires</i> , danskostuum, 1985, schenking particuliere collectie (Drachten)		
P2009-047	Henk Bleeker, <i>Posing</i> , cibachrome, 2009, inkt op papier, 110.0 x 90.0 cm, aankoop Henk Bleeker (Leeuwarden)	T2009-003	Sonneberg, <i>Kostuumpop gekleed in Fries kostuum van paars geruit katoen, met verguld koperen oorijzer met tule floddermuts</i> , kostuumpop, 1855-1864, linnen, katoen en verguld koper, aankoop particuliere collectie (Voorburg)	Archeologie	
S2009-025A+B	Ramon van de Werken, <i>Avondmaal (tweeluik)</i> , schilderij, 1948, olieverf, acrylverf op doek, 300.0 x 200.0 cm, schenking Provincie Fryslân (Leeuwarden)	T2009-004	Mettie Meyer, <i>Friese lappendeken-in-wor-</i>	2009-XI-01	onbekend, <i>Gouden vingerring, zogenaaamde Vikingring</i> , ring, 800-1099, goud, diameter 2.4 cm, 4.8 gram, aankoop Henk Batstra Sneek
				144-56	onbekend, <i>Fragment van de Mantelspeld van Wijnaldum</i> , fibula, 625, almandijn, zilver en goud, 3.0 x 1.5 cm, schenking Rinze Cuperus Bolsward

BIJLAGE 5 PERSONEELSBESTAND

Raad van Toezicht

Prof. dr. L. Koopmans	voorzitter
Mevr. H.C. Alberdingk Thijm	lid
Mr. drs. K.J. van Dijk	lid
Drs. D. de Goede	lid
Prof. Y.B. Kuiper	lid
R. Mulder	nieuw lid, per 7 september
A.A. Olijslager	lid
Drs. J. Riezenkamp	lid, afscheid 22 juni 2009
Mevr. E.M. Witsen Elias	lid

Bestuur Stichting Verzetsmuseum Friesland

Dhr. J. van Bodegom	voorzitter
Dhr. S. de Jong	lid
Dhr. J. Kuipers	lid
Mevr. T. Folkerts-Seffinga	lid
Dhr. A.A. Lycklama à Nyeholt	lid
Dhr. B.Y. Yntema	lid
Dhr. A. v.d. Burg	lid

Medewerkers in dienst op 31 december 2008

Directie

Saskia Bak	algemeen directeur
Roel Woering	zakelijk directeur

Collectievorming en -onderzoek

Frank van der Velden	hoofd collectievorming en -onderzoek
Toos Arends	conservator moderne en hedendaagse kunst

Gieneke Arnolli	conservator textiel
Gert Elzinga	conservator oude kunst
Rudy Hodel	conservator moderne grafiek
Evert Kramer	conservator archeologie en Mata Hari
Marlies Stoter	conservator kunstnijverheid

Collectiemanagement

Wilbert Helmus	hoofd collectie- en kennis- management
Jan del Grosso	medewerker collecties
Herman Kalverla	medewerker collectie- management
Trineke Kamerling	dataconservator
Jan Kuiper	medewerker behoud en beheer
Ester Thwaite	medewerker bruikleenverkeer

Educatie en informatie

Jan van Zijverden	hoofd educatie en informatie
Mariska de Boer	medewerker erfgoededucatie
Inge Hekman	medewerker kunsteducatie

Marketing en communicatie

Paul Klarenbeek	hoofd marketing en communicatie
Joukje Brouwer	medewerker receptie
Ytsje Damstra	medewerker marketing en communicatie
Jeanine Kramer	medewerker receptie
Marjolein Raemaekers	medewerker marketing en communicatie
Maaike Venema	medewerker fondsenwerving en sponsoring

Financiën

Richard Pel	controller
Rienk Baron	medewerker financiële administratie

P & O

Janny Moed	adviseur personeel en organisatie
Aafke Koole	medewerker vrijwilligersbeleid

Facilitaire dienst en vormgeving

Mart van Deventer	coördinator gebouwen en presentaties
Wiebe Baanstra	medewerker beveiliging
Alex Heming	medewerker presentaties en techniek
Cor Kuipers	medewerker beveiliging
Johannes Roukema	coördinator beveiliging

Secretariaat

Annelies van Steeg	secretaresse directie
Tineke Burmania	telefoniste/medewerker secretariaat en boekingen
Nienke van der Wal	secretaresse
Marjanne Berger	medewerker secretariaat en ICT

Verzetsmuseum Friesland

Hans Groeneweg	hoofd Verzetsmuseum Friesland
----------------	-------------------------------

Koninklijk Fries Genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde

Hilda Dekkinga	administratief medewerker
----------------	---------------------------

Museumfederatie Fryslân

Mirjam Pragt	museumconsulent
Lisette Hoekstra	projectmedewerker educatie
Marja Kivinen	vakconsulente conservering
Nelleke Overgaauw	medewerker p.r.
Sjoukje Polet	consulent publiekstaken
Adrie van der Veen	secretarieel medewerkster
Voor de Museumfederatie Fryslân vervult de Stichting Het Fries Museum de werkgeversfunctie en de daarbij behorende P&O-taken. Op 31 december 2009 waren 6 medewerkers (3,9 fte) vanuit het Fries Museum gedetacheerd bij de Museumfederatie.	

In het kader van deze detachering kwamen in 2009 in dienst:

Per 1 april 2009	Lisette Hoekstra, projectmedewerker educatie
Per 15 april 2009	Marja Kivinen, vakconsulente conservering
Per 1 juni 2009	Sjoukje Polet, consulent publiekstaken
Per 1 augustus 2009	Nelleke Overgaauw, medewerker p.r.

En gingen uit dienst:

Per 1 maart 2009	Ytsche van der Vegt, medewerker educatie
Per 1 december 2009	Remy Weda, projectmedewerker registratie/documentatie Museumfederatie Fryslân

In dienst in 2009 kwamen:

Per 6 juni 2009	Rienk Baron, medewerker financiële administratie
-----------------	--

Per 1 augustus 2009

Roel Woering, zakelijk directeur

Per 22 oktober 2009

Jeanine Kramer, medewerker receptie

Interne wijziging:

Per 21 oktober 2009 werd Tineke Burmania benoemd in de functie van telefoniste/medewerker secretariaat en boekingen (daarvoor was zij werkzaam als medewerker receptie).

Uit dienst in 2009 gingen:

Per 1 juli 2009	Christina de Boer, telefoniste/medewerker secretariaat en boekingen
Per 1 mei 2009	Marloes Eskens, junior-onderzoeker project W.C. de Groot
Per 1 juni 2009	Riny Hemminga, secretaresse directie

Vrijwilligers

Op 31 december 2009 bestond de groep vaste vrijwilligers in het Fries Museum uit 60 medewerkers die zich op diverse afdelingen in het museum inzetten, te weten

Archeologie	Johannes de Groot, Henk van Bessem, Hans Liefing, Ans Buri-Gotink, Johan Koning, Martin Bouma
Collecties algemeen	Michaël Kooistra
Antiekspreekuur	Gerben Mensonides
Educatie	Noor van Drooge, Will Niemeijer, Gerrie Nijhof, Winnie Woudstra, Baukje Ypma, Geesje Lok, Fettje Boorsma

Museumcafé

Oude kunst

Textiel

Depot

Verzetsmuseum

P & O

Openingen

Registratie

Mark. & Comm.

Louis Becherer, Tini Beimers, Tjikke Beuker, Wies Boonstra, Geert Davids, Dicky Dirksen, Wessel Dirksen, Sjoukje Douma, Gezien Felser, Robert Felser, Gé de Goede, Henny Hulzinga, Hieke Koopman, Lies Memerda, Anna v.d. Meulen, Margriet Nooi, Annemarie Postma, Tine Pranger, Rosalie Rijpma, Annet Schaafsma, Froukje Stellingwerf, Mira Tent, Aafke Verhoeve, Oeke de Vries, Gretha de Wild, Hannie van der Zwaag
Ernest Bakker, Ellen Brouwer, Nora Leemhuis, Dirk Hoekstra
Trijnie van der Wal, Hilde Douma, Truus Holwerda, Khanan Al-Altrash, Nannie Kramer, Margriet Scholten, Anngre Verwey, Sytske Wille
Wilma Drees
Douwe Drijver, Cor Landman, Hans Liefing, Marre Sloots
Khanan Al-Atrash
Nienke Wijnsma
Gea Valk
Femke Bruinsma

Stagiaires

Ria van Hemmen	Collectievorming- en onderzoek
Jeanet van der Heide	Secretariaat
Roy van den Berg	Educatie en informatie
Yoran Bijlsma	Verzetsmuseum Friesland
Tineke Hibma	Marketing en communicatie
Margot Jansen	Marketing en communicatie
Judith de Jong	Textiel
Nienke McMurter	Collectie- en kennismanagement
Lindy Nieuwpoort	Collectievorming- en onderzoek
Tjitske Sijsma	Textiel
Dante Speksnijder	Personeel & Organisatie
Stephanie van Veen	Collectie- en kennismanagement
Jan Willem Volkers	Verzetsmuseum Friesland
Dineke van der Wal	Collectievorming- en onderzoek
Grieta van Keimpema	Textiel
Christa Scholten Meilink	Textiel

Participatiebaan

Gerda de Boer	Collectie- en kennismanagement
---------------	--------------------------------

Maatschappelijke stages

Rosan Mulder en Sietske Boels (leerlingen Christelijke Scholengemeenschap Comenius, Leeuwarden);
Warner de Vries (leerling Christelijk Gymnasium Beyers Naudé, Leeuwarden)

Snuffelstage

Lotte Akkerman en Fardo Eringa (leerlingen van Piter Jelles Gymnasium, Leeuwarden)

Nevenfuncties Fries Museum

Saskia Bak:

- Secretaris Hora Siccama van de Harkstede Fonds
- Bestuurslid Wassenbergh-Clarijs-Fontein Stichting
- Bestuurslid NP3, Groningen
- Redacteur The Low Countries en Ons Erfdeel
- Lid Raad van Toezicht Grand Theatre, Groningen
- Bestuurslid Marketing Leeuwarden; voorzitter Domein Vrije Tijd Marketing Leeuwarden

Roel Woering:

- Lid Raad van Toezicht Zuid-Oost Zorg, Drachten
- Commissaris (niet statutair) Okkinga Communicatie, Bolsward

Toos Arends:

- Lid Werkveldadviesraad Frank Mohr Instituut Groningen
- Juryvoorzitter Friese Internationale Mediakunst Competitie

Gieneke Arnolli:

- Lid Adviesraad Textielcommissie Nederland
- Lid bestuur Stichting Koningin Wilhelmina
- Lid bestuur Streekdrachten Documentatie en Informatiecentrum
- Lid Commissie Jaarboek Kostuum

Mariska de Boer:

- Lid Educatief Overleg landelijke musea en Herinneringscentra Tweede Wereldoorlog
- Lid Kunstmenu

Ytsje Damstra:

- Lid werkgroep sectie Vrije Tijd, Marketing Leeuwarden

Hans Groeneweg:

- Lid bestuur Stichting Kazemattenmuseum Kornwerderzand
- Lid Stichting Herdenking 4 mei Leeuwarden
- Lid Directeurenoverleg Musea 1940-1945
- Lid bestuur Stichting Befrijdingsfestival Fryslân
- Lid Collectieoverleg Musea Tweede Wereldoorlog

Inge Hekman:

- Lid CKV-1 Platform
- Lid Kunstmenu
- Lid Werkveldcommissie BKV – opleiding NHL Leeuwarden

Wilbert Helmus:

- Voorzitter bestuur sectie SIMIN, Nederlandse Museumvereniging
- Lid gebruikerscommissie CATCH – NWO
- Lid begeleidingscommissie ICT-gebruik in musea Erfgoed Nederland
- Voorzitter projectgroep Erfgoedplein Fryslân

Paul Klarenbeek:

- Lid bestuur sectie PR en Marketing, Nederlandse Museumvereniging

Evert Kramer:

- Lid bestuur Vereniging voor Terpenonderzoek

Marlies Stoter:

- Redactielid van Fryslân, periodiek van het Koninklijk Fries Genootschap

Jan van Zijverden:

- Lid Fries Educatief Platform
- Lid Canoncommissie Provincie Fryslân

BIJLAGE 6 PUBLICATIES 2009

Marlies Stoter, *Hendrick van Buijtenhem en de reis van zijn Japanse lakkoker*

Meiko Nagashima, *Over de Makiedecoratie op de lakkoker van Hendrick van Buijtenhem*

Cynthia Viallé, Mackia Kiseijmon of Sirosaïmon: wie was de 'maker' van de lakkoker van Hendrick van Buijtenhem? IN: *Aziatische kunst*, 39ste jaargang, nr. 4, december 2009

Windows, Vensters op de collectie moderne en heden-daagse kunst. Redactie: Rudy Hodel, Inge Hekman, Jan van Zijverden. Uitgegeven door Fries Museum, 2009

Jij & de Friese geschiedenis. Concept: Mariska de Boer; Redactie Jan van Zijverden; teksten: Mindert Wijnstra. Uitgegeven door Fries Museum, 2009

Kunst, Rubriek door Rudy Hodel, conservator grafiek in verschillende nummers van Fryslân, nieuwsblad voor geschiedenis en cultuur. Uitgegeven door Fries Genootschap, 2009

Het Fries Museum heeft bijgedragen aan de totstandkoming van onderstaande producties:

W.C. de Groot (1853-1939) – Architect in Friesland, Auteurs: Marloes Eskens, Leo van der Laan, Be Lamberts, ISBN: 9789033008078, Friese Pers Boekerij/Uitgeverij Noordboek, www.noordboek.nl

Het Fryslân Boek, Redactie: Siem van der Woude, Ids de Jong. Uitgeverij Waanders, Zwolle. Tresoar, Leeuwarden

De canon van de geschiedenis van Friesland in 11 en 30 vensters. Rapport van de Commissie Canon van Friesland. Uitgegeven door Afûk, Leeuwarden

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKE

steunt het

Fries Museum
LEEWARDEN

Colofon

Productie en samenstelling:

Fries Museum Leeuwarden

Eindredactie:

Paul Klarenbeek

Vormgeving:

Richard Bos

Fotografie:

Michael Kooistra, Johan van der Veer,

Henri Vos, Roy van den Berg, Ingeborg Hoogeveen

en Erik & Petra Hesmerg

Mei 2010

Fries Museum

LEEWARDEN

Bezoekadres:

Turfmarkt 11

8911 KS Leeuwarden

Correspondentieadres:

Postbus 1239

8900 CE Leeuwarden

telefoon: (058) 255 55 00

fax: (058) 213 22 71

www.friesmuseum.nl

info@friesmuseum.nl

www.verzetsmuseum.nl

info@verzetsmuseum.nl

www.buroleeuwarden.nl

**VERZETS
MUSEUM**

